

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra filosofie a religionistiky

Bakalářská práce

SOLIDARITA V SOCIÁLNÍ PRÁCI

Vedoucí práce: prof. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Autor práce: Tereza Čiháková, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

2022

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji
vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu
použitých zdrojů.

30. března 2022

.....
Tereza Čiháková, DiS.

Velké poděkování patří prof. Tomáši Machulovi, Ph.D., Th.D. za odborné vedení, za pomoc a inspirativní rady při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi věnovali svůj čas, a díky získaným informacím z rozhovorů bylo možné dokončit tento výzkum.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1. VÝZNAM TERMÍNU SOLIDARITA	6
1.1. VÝZNAM SOLIDARITY V RŮZNÝCH ZEMÍCH	7
1.2. SOLIDARITA V SOCIÁLNÍ POLITICE	8
1.3. SOLIDARITA V POLITICKÉ ETICE	8
1.4. HISTORICKÝ VÝVOJ	8
2. DRUHY SOLIDARITY.....	10
3. SOLIDARITA Z POHLEDU CÍRKVE	12
3.1. SOLIDARITA A JEŽÍŠ KRISTUS.....	13
SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	14
4. SOLIDARITA V SOCIÁLNÍ PRÁCI	15
4.1. KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	15
4.2. POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR	15
4.3. VÝZKUMNÝ CÍL.....	15
4.3.1. Dílčí cíle.....	15
4.3.2. Výzkumné otázky	16
4.4. ZKOUMANÝ VZOREK	16
5. VÝSLEDKY VÝZKUMU	17
5.1.1. Respondent 1	17
5.1.2. Respondentka 2	18
5.1.3. Respondentka 3	18
5.1.4. Respondentka 4	19
5.1.5. Respondentka 5	20
5.1.6. Respondentka 6	20
5.1.7. Respondentka 7	21
5.1.8. Respondentka 8	21
5.2. HODNOCENÍ VÝZKUMU	23
5.3. DOPORUČENÉ VZDĚLÁVÁNÍ SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ SE ZAMĚŘENÍM NA SOLIDARITU.....	24
5.4. SOLIDARITA A SOCIÁLNÍ PRÁCE	24
ZÁVĚR	25
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	26
SEZNAM PŘÍLOH.....	27
PŘÍLOHY	28
ABSTRAKT.....	46
ABSTRACT.....	47

Úvod

Pojem solidarita je často používaný, ale obvykle vágně definovaný pojem. Většina lidí nedokáže solidaritu definovat a často v ní vidí špatný význam. Vzhledem k situaci ve světě se jedná o aktuální téma. Chtěla jsem poukázat na důležitost solidarity v sociální práci, a proto jsem si toto téma zvolila.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak sociální pracovníci v různých oblastech sociální práce pojem solidarita chápou. Zaměřila jsem se konkrétně na 3 oblasti. Prvně jsem se snažila zjistit, jak moc je solidarita pro sociální pracovníky důležitá. Následně jsem se zajímala, zda je solidarita důležitá v jejich organizaci, kde pracují. Na závěr jsem zkoumala, jak se solidarita projevuje v jejich zařízeních.

Teoretická část se skládá ze čtyř hlavních kapitol. První kapitola se zaměřuje na samotný pojem solidarita. Je vyjasněno, co znamená v různých zemích a jaký má význam v sociální politice a politické etice. Na závěr první kapitoly je popsán historický vývoj solidarity. Druhá kapitola se zabývá druhy solidarity. Ve třetí kapitole se zaměřuji na solidaritu z pohledu církve. Tato kapitola je velmi důležitá, jelikož ze sociální nauky církve se solidarita dostala do moderní politiky. Poslední kapitola v teoretické části se zabývá souhrnem všeho důležitého, co může čtenář vyčíst v celé teoretické části.

Empirická část se zabývá kvalitativním výzkumem. Zvolila jsem si šest otázek, díky kterým jsem byla schopna naplnit cíl této bakalářské práce. Následně jsem oslovila osm respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu. Nejprve jsem se respondentů ptala, jak chápou pojem solidarita a jak moc je pro ně osobně důležitý. V druhé části rozhovoru jsem se zajímala o to, zda je solidarita důležitá pro jejich práci. Na závěr rozhovoru jsem zjišťovala, zda se solidarita také projevuje mezi zaměstnanci a samotnými klienty. Každý respondent pracuje s jinou cílovou skupinou, a proto byl efektivně naplněn cíl práce. Na závěr empirické části jsem všechny rozhovory vyhodnotila a vytvořila z nich závěr.

Touto prací jsem chtěla především poukázat na pojem solidarita. Většina sociálních pracovníků se s tímto pojmem setkává, ale nikdo se o solidaritě nebaví nahlas. Je důležité, aby si sociální pracovníci uvědomovali důležitost solidarity v sociální práci. Je to jeden z principů, na kterém je sociální práce postavena, a dokonce by bez toho nemohla fungovat.

1. Význam termínu solidarita

Slovo solidarita je původem z latiny, kde pojem „solidare“ v překladu znamená posílit nebo zpevnit, či soustředit.¹

Sociální solidarita neboli vzájemná podpora či sounáležitost souvisí hlavně s utvářením a rozdělováním životních podmínek a prostředků jedinců a také sociálních skupin v zájmu naplnění myšlenky sociální spravedlnosti. Základním myšlenkovým konceptem je poznání o nutnosti harmonické spolupráce mezi lidmi. Je projevem toho, že každý člověk je sociální neboli společenská bytost. Z tohoto důvodu jsou lidé do jisté míry odkázáni i na druhé. Lidé jsou závislí na soužití ve společnosti jako celku. Solidarita je vedena na základě svobodné vůle lidí a jejich ochoty podřídit se zájmům širšího společenství, do kterého patří.²

Problém nastává tehdy, jsou-li určujícím principem zájmy jednotlivce. V tu chvíli je velmi obtížné, aby v sobě lidé našli ochotu podřídit se. Společnost, která nadřazuje svobodu a práva jednotlivce před společenským dobrem jeho života se navíc dostává do problémů se solidaritou. Tento problém můžeme vidět také na současné západní společnosti, do které patří i naše společnost.

Dnešní společnost trpí nedostatkem solidarity, za to však stále zběsile vyhledává další a další prožitky v naději, že dosáhne většího štěstí. Přitom se ovšem neohlíží na bližního, který trpí nouzi nebo potřebuje pomoc.³

Martinek ve své knize uvádí, že se solidarita týká všech lidí, bez ohledu na jejich národnost, rasu a třídu. Každý z nás je povinen rozvíjet naši vlastní osobnost, ale zároveň také musíme usilovat o uskutečnění těch hodnot, které můžeme rozvíjet pouze ve společenství s druhými. V našem státě se bohužel nedaří spojit solidaritu se svobodou. Největším problémem je, že většina lidí ani nechce být solidární, protože se zaměřují pouze na své sobecké cíle.⁴

Dle Sutora lze lidskou existenci ve společnosti rozdělit do dvou hledisek. Jako první uvádí individualismus, který má sklony k tomu, aby redukoval personalitu na individuálnost. Naopak kolektivismus uvádí člověka jako produkt společnosti. Společnost se zakládá na sociálnosti osob, proto není samoúčelná, ale stává se předpokladem personálního bytí.⁵

Naše společnost absolutizuje svobodu jedince a nebere ohled na společnost. Z tohoto důvodu se naší společnosti nedaří dosáhnout toho správného společenského dobra.

Sutor ve své knize popisuje dva základní významy principů solidarity. První je solidarita jako princip bytí. Tímto se myslí to, že je člověk sociální. Osoby se navzájem potřebují, díky vzájemnému spoluužívání se lidé rozvíjejí. Naše dobro dokonce souvisí s dobrem ostatních.⁶

---

¹ Srov. TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 25

² Srov. KREBS, V. a kol. Sociální politika, 4. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 32-33

³ MARTINEK, Cyril. Cesta k solidaritě. Svitavy: Trinitas, 1998. Studium (Trinitas). ISBN 80-86036-07-3. s. 152

⁴ Srov. MARTINEK, Cyril. Cesta k solidaritě. Svitavy: Trinitas, 1998. Studium (Trinitas). ISBN 80-86036-07-3. s. 151-152

⁵ Srov. SUTOR, Bernhard. Politická etika. Praha: OIKOYMENH, 1996. Oikúmené. ISBN 80-86005-17-8. s. 25

⁶ Srov. SUTOR, Bernhard. Politická etika. Praha: OIKOYMENH, 1996. Oikúmené. ISBN 80-86005-17-8. s. 35

Druhým je solidarita jako princip povinnosti. Z naší vzájemné závislosti samozřejmě vyplývají také vzájemné povinnosti. Ty se projevují ve všech společnostech, ve kterých žijeme, a do kterých patříme. Tyto povinnosti se projevují ve třech směrech. První jsou vzájemné závazky jednotlivců a skupin. Druhý jsou závazky jednotlivců a skupin s ohledem na celek. Posledním směrem jsou závazky celku s ohledem na jednotlivce a skupiny. Každý člen, který je součástí určitého společenství je spoluodpovědný za společné dobro a každé společenství je spoluodpovědné za dobro jednotlivce. Všichni jsou si rovni.⁷

Z principu bytí vychází princip povinnosti. Naše jednání je takové, jaké je bytí. Je tedy nutno zmínit, že tyto dva principy mají mezi sebou velké souvislosti a jsou navzájem propojeny.

Myšlenky T. G. Masaryka nebyly liberálně individualistické, ale naopak byly velmi hluboce personalistické a vyjadřovaly pochopení vztahů a také vzájemné odkázanosti jedince a společnosti. Bylo by vhodné a přínosné pro nás všechny, kdyby se to v dnešní době začalo brát více v úvahu, jelikož tahle idea vzešla z určitého přemýšlení. Ovšem dnešní individualistický liberalismus je spíše naopak spontánní a nepromyšlený. Vychází to z touhy jednotlivců, kteří se zaměřují na to, aby toho měli co nejvíce a užívali si svůj život tak, aby to pro ně bylo co nepřínosnější. Na základě toho vzniká konflikt mezi racionálním konceptem a emoční sobeckou touhou. My bychom samozřejmě měli upřednostňovat racionální koncept. Jestliže si my jako lidé neuvědomíme, že bychom měli dávat přednost společnému dobru před naší chamtivostí, můžeme na společné dobro zapomenout. Největším problémem je, že tímto ubližujeme především sami sobě, což ovšem většina lidí bohužel nevidí.

T. G. Masaryk tedy solidaritu popisuje následovně: Solidarita je etickým příkazem, neboť člověk je dlužníkem společnosti, a zřiká-li se svých práv, privilegií, ve shodě s ideou solidarity, je to jen splácení dluhu za prospěch, který skýtá společnost jednotlivci, rovněž jako dluh generacím minulým, jejichž statky nakupené pílí jsou mu k dispozici, a povinností všech lidí je solidárně pracovat na rozhojnění tohoto bohatství.⁸

1.1. Význam solidarity v různých zemích

Například v Anglii se solidaritou má na mysli to, že by lidé měli držet pohromadě a měli by dbát na společné zájmy, pocity a také aktivity. Podobně je tomu také v Americe. Zde je solidarita chápána jako společné cíle, zájmy, a především normy ve skupině. Ve Francii je solidarita označována jako soudržnost a vzájemnost. V České republice ji zase chápeme jako vztahy mezi lidmi, kteří mají stejná práva a dobrovolně mezi sebou spolupracují, k čemuž je vedou společné zájmy. Můžeme zde tedy vidět, že ačkoliv je solidarita v každé zemi chápána tak trošku jinak, i přesto má nakonec stejný význam. Mezi nejdůležitější klíčová slova patří především pospolitost, kterou se myslí to, aby lidé drželi pohromadě. Dále je to soudržnost mezi lidmi, které spojují společné zájmy a aktivity. V neposlední řadě je to dohoda, která je založená na rovnoprávnosti, kterou se myslí vzájemnost a rovnost mezi lidmi.⁹

---

⁷ Srov. SUTOR, Bernhard. Politická etika. Praha: OIKOYMENH, 1996. Oikúmené. ISBN 80-86005-17-8. s. 36

⁸ Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Praha: Československý Kompas, 1932. s. 800

⁹ Srov. TOMES, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 25

1.2. Solidarita v sociální politice

Solidarita je zároveň velmi podstatnou součástí sociální politiky. Je tedy nezbytné zmínit, že solidaritu nelze chápat pouze jako vzájemnou pomoc, ale musíme se taky zaměřit na její druhou stranu, která se týká právě sociální politiky. V té je solidarita považována za vzájemnou odpovědnost, kterou mezi sebou mají lidé. Rozumí se jí také hybná síla z pohledu materiálního, mravního, a především duchovního vývoje lidstva. Je projevem toho, jak moc je člověk závislý na ostatních, protože od toho se vyvíjí jeho soužití ve společnosti, která mu poskytuje určitou jistotu za předpokladu toho, že on sám se bude podílet na jejím vytváření. S tím se pojí také určitá odpovědnost, kterou člověk nese stejným dílem jak za sebe, tak za ostatní lidi.¹⁰

1.3. Solidarita v politické etice

Dle Sutora se význam solidarity v politické etice projevuje třemi různými způsoby. V prvním si solidarita zakládá na spravedlnosti. V tom druhém se v politickém systému celé společnosti stává solidarita prostřednictvím státu také principem práva. Stát přijímá značnou část našich povinností, ovšem ve formě zákona. Právní stát funguje tak, že předepisuje různé povinnosti, které jsou potřebné ke společnému soužití. V posledním třetím způsobu hovoříme o politických následcích, které solidarita má. Jde o to, že všichni občané ručí za jednání všech prostřednictvím orgánů a jejich zástupců.¹¹

Sociální společnost je takový útvar, který spoléhá ve větší míře na veřejnou solidaritu fakultativní a solidaritu v rámci dobrovolných sociálních systémů nestátního charakteru.¹²

Vojtíšek ve své knize uvádí, že jestliže občané budou vnímat příslušnost spíše k sociální společnosti, bude pro ně jednodušší se zapojit do solidárních systémů těchto společností. Každý člověk potom může lépe vnímat příslušnost ke společnosti než ke státu, který se veřejností považuje za další instanci, která zasahuje do jejich osobních zájmů.¹³

1.4. Historický vývoj

To, jak je solidarita dnes chápána, se vyvíjelo postupně v sociálním čase a prostoru. Díky archeologickým nálezům si solidarity můžeme povšimnout již u pravěkých lovců. Z jeskynních maleb víme, že se vše odehrávalo ve skupinkách. Společně lovili kořist, o kterou se následně také podělili. Společně řešili jejich sociální problémy. Mezi tyto problémy můžeme zařadit například ochranu jejich teritoria nebo to, že společně přežívali v nelehkých podmínkách doby ledové.¹⁴

Chápání solidarity v římském právu se soustřeďuje na solidaritu, kterou se označovala solidární odpovědnost dlužníků. Tomu se také dalo říkat pasivní solidarita. Po přijetí občanských zákoníků v 19. století se solidarita začala používat k označení kolektivních postupů věřitelů. Tomuto se naopak říkalo aktivní solidarita. Společné

---

¹⁰ Srov. KREBS, Vojtěch. Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. ISBN 978-80-7416-044-8. s. 17

¹¹ Srov. SUTOR, Bernhard. Politická etika. Praha: Oikoyomenh, 1996. Oikúmené. ISBN 80-86005-17-8. s. 37

¹² VOJTÍŠEK, Petr. Princip solidarity ve financování služeb sociální péče. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9. s. 20

¹³ Tamtéž. s. 20

¹⁴ Srov. TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 21-22

ručení za dluh dnes můžeme označit jako ekonomická solidarita. Solidarita věřitelů je chápána spíše jako partnerství.¹⁵

Ideologové a politici hlásali solidarismus. Za solidarismus se považuje sociálně politická koncepce, která se začala šířit na přelomu 19. a 20. století. Tato koncepce usilovala o sociální spravedlnost. Pojmem solidarita označovali v 19. století reformní alternativy k Marxově revoluční doktríně. Hlavním hlasatelem tohoto směru je Saint-Simon, který odsuzoval „vykořisťování člověka člověkem“ na základě křesťanského „miluj bližního svého“. Jeho největším účelem bylo vytvoření nové sociálně organizované společnosti, kterou by řídili vědci a průmyslníci.¹⁶

Ekonomové považují solidaritu jako jeden ze systémů přerozdělování ve společnosti. Daná společnost mírní sociální napětí, které vzniká z rostoucích příjmových rozdílů mezi těmi nejchudšími a naopak nejbohatšími.¹⁷

Sociologové o solidaritě hovoří jako o jedné ze základních společenských hodnot. Do nejzákladnějších hodnot dnešní evropské civilizace řadíme důstojnost, rovnost, svobodu, solidaritu a participaci. Stát má povinnost zabezpečit právo občanů na uvedené hodnoty. Na základě toho se tato lidská práva objevila ve společné mezinárodní politické deklaraci vlád a zároveň ve všech následných mezinárodních úmluvách. Stejně tak byla solidarita pojata v úmluvách Rady Evropy, následně v paktech a úmluvách OSN a na závěr v Listině základních práv Evropské unie.¹⁸

Podle Vojtíška jsou v historii vývoje solidarity důležité tři myšlenkové proudy. První z nich má své kořeny u utopistů, ke kterým například patří F. Bacon, T. Moora a T. Campanelli. Ti se ve svém díle zaměřují na ideál rovnosti ve společnosti. V 19. století na ně navázali socialisté, kteří od teorie přešli k sociálním experimentům. Druhým proudem je osvícenství, které zastupuje hlavně J. J. Rousseau. Ten se věnuje tématu nerovnosti a také hledání rovnováhy ve společenském celku. Posledním třetím proudem je liberalismus, který znázorňuje novodobé uvažování o sociální solidaritě. Tento proud je zastoupen B. Mandevillem, A. Smithem a J.S. Millem. Liberalismus staví solidaritu do protikladu s utilitou.¹⁹

Velmi podstatné je pro nás navíc spojení solidarity s volností a rovností v rámci Francouzské revoluce. Solidaritou mezi lidmi zajišťujeme svobodu a rovnost. Můžeme tedy říci, že díky solidaritě se mezi lidmi vyrovnávají přirozené rozdíly. Heslem Francouzské revoluce byla volnost, rovnost a bratrství. Pojmem bratrství se vyjadřovala rozsáhlejší solidarita, což znamenalo držet pohromadě na základě dané společenské třídy občanů, ovšem jiné, než byla šlechta. Dříve se tedy nepoužíval pojem solidarita, ale užíval se pojem bratrství. Littré, Émile Maximilien Paul byl francouzský filozof a jako první v moderní době popsal význam solidarity jako vzájemnou odpovědnost mezi dvěma a více osobami. Toto vysvětlení solidarity nám ukazuje přijatelné východisko pro pochopení sociální solidarity v moderním kontextu realizace nepopíratelných lidských práv. Z toho důvodu je pro nás spojení solidarity s volností a rovností v rámci Francouzské revoluce.²⁰

---

¹⁵ Srov. TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 24

¹⁶ Tamtéž s. 24

¹⁷ Srov. TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 24

¹⁸ Tamtéž s. 25

¹⁹ Srov. VOJTÍŠEK, Petr. Princip solidarity ve financování služeb sociální péče. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9. s. 8-9

²⁰ Srov. TOMEŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 26-27

2. Druhy solidarity

Krebs ve své knize zmiňuje, že solidaritu můžeme rozdělit z různých hledisek podle toho, kdo solidaritu organizuje. Jako první popisuje solidaritu mezinárodní. Do této solidarity patří hlavně aktivity světových organizací, do kterých patří například ES, WHO, Rada Evropy, ILO atd. Dále Krebs hovoří o solidaritě celostátní. Sem patří širší celospolečenská solidarita, která je organizovaná státem. Jedná se například o spoluúčast jedinců, ale také kolektivů na tvorbě různých zdrojů pro financování celospolečensky významných aktivit. Mezi tyto aktivity řadíme třeba rozvoj vzdělání, kultury, pomoc rodinám a také sociálně slabším nebo nemohoucím občanům. Solidarita místní či regionální je spojena v rámci užších sociálních skupin, jako jsou například podniky, firmy, obce, církve nebo spolky. Jako poslední uvádí solidaritu jednotlivců a rodin.²¹

Tomeš ve své knize jako první uvádí solidaritu přirozenou. Tato solidarita je přiřazena lidem, kteří žili v primitivních lidských společenstvech. Patří sem staří lovci, sběrači a neolitické zemědělci. V této době lidé žili stejné životy, protože měli stejné potřeby a sdíleli stejné hodnoty a modely. Solidarita se stala organickou, jakmile dělba práce a vlastnictví způsobily různost a rozmanitost v rolích jednotlivých členů, kteří žili v určitém společenství.²²

Stejně jako Krebs, Tomeš také popisuje druhy solidarity podle toho, kým je organizovaná. Jako první rozlišuje soukromé nebo veřejné subjekty. V soukromých subjektech odlišujeme církve a jejich charitativní organizace od laických, občanských solidaritních organizací a programů, jako jsou například bratrstva, cechy anebo také vzájemné spolky. Organizovaná solidarita má jasné, dobrovolné a přijaté struktury a cíle. Má se tím na mysli především společná obrana života a majetku. Nutno zmínit navíc pravidla chování, která jsou také jasně daná.²³

Soukromá solidarita je vždy založena na dobrovolnosti a vzájemnosti určitých skupin účastníků, kteří mají stejné zájmy a jsou definováni členstvím, smlouvou nebo programem. Již ve starověku se lidé setkávali se soukromou solidaritou. Například v antických společnostech vznikaly vzájemnostní spolky svobodných řemeslníků a obchodníků. Tyto spolky vznikaly na základě projevů dobrovolné občanské solidarity. V 18. století dostala dobrovolně organizovaná solidarita náboj v podobě vzniku životního pojištění. Podmínkou bylo vytvoření pojistné statistiky a objevení zákonitostí úmrtnostních tabulek.²⁴

Oproti soukromé solidaritě je veřejně organizovaná solidarita poměrně rozsáhlejší. Patří sem například velké definované skupiny lidí. Do těchto skupiny lidí můžeme zařadit například námořníky, úředníky, vojáky a také veterány. Do veřejně organizované solidarity patří navíc občani s velmi nízkými příjmy nebo obyvatelé určitého teritoria. Charakteristickým rysem jsou platby z veřejného rozpočtu.²⁵

---

²¹ Srov. KREBS, V. a kol. Sociální politika, 4. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 33

²² Srov. TOMĚŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 30

²³ Tamtéž s. 31

²⁴ Srov. TOMĚŠ, Igor. Povinná sociální solidarita. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3835-5. s. 31

²⁵ Tamtéž s. 31

Durkheim ve své knize zmiňuje navíc společenskou solidaritu, která vyplývá z toho, že některé stavy vědomí jsou společné všem lidem, kteří žijí v určité společnosti. Na základě toho společnost zobrazuje materiálně trestní právo.²⁶

Dle Krebse je důležité rozeznávat rozdíly mezi solidaritou spontánní neboli dobrovolnou a solidaritou vynucenou neboli nedobrovolnou. Solidarita dobrovolná je pro většinu lidí přirozená, protože je normální, že se člověk sám od sebe vzdá svých zisků ve prospěch někoho jiného. Může to být z důvodu pokrevní vazby, náklonosti, milosrdenství, soucitu nebo z prostého faktu, že od něj takový čin očekává jeho okolí. Dobrovolná solidarita je velmi důležitá navíc pro sociální systémy, mimo jiné i proto, že nevytváří tak silný tlak na redistribuce, má pravděpodobně vyšší morální hodnotu oproti solidaritě vynucené. Zároveň je základem všech dobročinných a charitativních aktivit. Největší problém je v tom, že pouze s touto solidaritou nelze v současné době zajistit ani fungování systému sociálního zabezpečení, ani fungování sociálního systému jako celku.²⁷

Solidaritou nedobrovolnou se především myslí solidarita, která je vynucena státem. Tím se myslí například daně. Tato solidarita je navíc v určité míře vynucena povinnými veřejnými systémy pojištění, protože jsou garantovány státem. Z této garance státu vyplývá státu povinnost zaručit i solventnost příslušných pojistných fondů. Ve formě daní a pojištění se tato solidarita organizovaná státem významně podílela na rozvoji sociálních systémů po druhé světové válce. Sociální stát a jeho vyrovnávací politika se rozvíjely a sílily. Rozsáhlé sociální jištění obyvatelstva pro stát znamenalo zároveň vysokou míru přerozdělování. Stát musel mít ale také na zřeteli jistou protikladnost mezi výkonností a rovností. Zároveň musí dbát na to, aby vysoká míra redistribucí neměla brzdny účinek na ekonomiku. Vysoká míra redistribucí by také neměla vést k útlumu aktivity jedinců a jejich odpovědnosti za vlastní životní podmínky. Je jasné, že vynucené redistribuce nejsou nežádoucí nebo nepřijatelné, ovšem pokud překročí určitou hranici, stávají se neprozřetelnými. V posledních letech vývoj ukázal, že toto riziko je velice aktuálním.²⁸

---

²⁶ Srov. DURKHEIM, Émile. Společenská dělba práce. Přeložil Pavla DOLEŽALOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-041-1. s. 98

²⁷ Srov. KREBS, Vojtěch. Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. ISBN 978-80-7416-044-8. s. 18

²⁸ Tamtéž s. 18

3. Solidarita z pohledu církve

Pohled církve na solidaritu je velmi významný. V sociální nauce je také uveden princip solidarity, a právě ze sociální nauky církve se solidarita dostala do moderní politiky. Zejména křesťansko-demokratické strany se v poválečné politice velmi silně inspirovaly právě zmíněnou sociální naukou církve.

Papež Jan Pavel II. solidaritu popisuje jako pevné a vytrvalé odhodlání k tomu, aby se lidé zavázali ke společnému dobru. Znamená to pro dobro všech a zároveň pro dobro každého jednotlivce, protože všichni jsme zodpovědní za všechny. Dle Papeže Jana Pavla II. společné dobro může sestávat z dobra, které je realizované v jednotlivcích sdílející společný druh. Na základě naší společné lidskosti by se dalo říci, že sdílíme společné postavení ve smyslu, že nikdo z nás není více či méně člověkem než kdokoliv jiný. Existují dokonalosti, které jsou společné pro všechny. Patří sem například zdraví, různé znalosti a také náboženská oddanost. Zároveň existují věci, jejichž využití je ze své podstaty společné. Do této skupiny řadíme peníze, jídlo a technologie. Každý z nich může být základem morálních a právních práv, a díky tomu může vyjádřit důvod k solidaritě.²⁹

V církevních dokumentech se poměrně často používá pojem solidarita. V tomto smyslu můžeme o solidaritě hovořit jako o požadavku, který usiluje o to, aby byl uznáván celek, který je vzájemně spojován lidmi a různými společenskými skupinami. Souvisí to také s prostorem, který je určený k lidské svobodě, aby zajišťoval společenský rozvoj, na kterém se ovšem každý podílí.³⁰

Princip solidarity požaduje, aby lidé dnešní doby v sobě nosili vědomí, díky kterému si uvědomí, že jsou dlužníky společnosti, do které patří. Musí si uvědomit, že jí vděčí za podmínky, které utváří lidskou existenci příjemný. Velký vděk také patří dědictví, do kterého spadá kultura, vědecké a technologické poznatky, materiální i nemateriální statky, a zkrátka vše, co je plodem lidské zkušenosti. Mělo by se dbát, aby se nepřerušilo lidské putování dějinami, které musí zůstat otevřené nejen pro současnou generaci, ale také pro budoucí generace. Všechny generace jsou vedeny tak, aby se v solidaritě podílely na stejném daru.³¹

Tischner ve své knize uvádí, že jestliže chceme zjistit a pochopit význam solidarity, musíme začít u evangelia.³²

Smysl tohoto slova vystihuje Kristus: „Neste břemena jeden druhého, tak naplníte Boží zákon.“ Co znamená „být solidární?“ Znamená to: nést břemeno druhého člověka. Nikdo není osamělým ostrovem.³³

Dle Tischnera si jsme vzájemně propojeni, i když o tom ani nemusíme vědět. Může nás spojoval země, tělo a krev nebo práce a řeč. Toto si ovšem nemusí každý uvědomovat. Zrodí-li se však solidarita, probouzí se tím svědomí a následně se objevuje slovo a řeč. Následně vyjde najevo dokonce i to, co bylo z nějakého důvodu skryto.³⁴

Tischner zmiňuje, že je velmi důležité myslet také na to, že solidarita má ještě jednu podstatnou stránku. Musíme si uvědomit, že solidaritu nemůžeme jen tak někomu vnutit z vnějšku, a dokonce s použitím násilí. Solidarita by měla být projevem dobré

---

²⁹ Srov. HITTINGER, R. "Solidarity." *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 13, Gale, 2003, s. 301, Gale eBooks

³⁰ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1. s. 133-134

³¹ Tamtéž s. 134

³² Srov. TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, 1985. Principy nové naděje. s. 83

³³ TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, 1985. Principy nové naděje. s. 83

³⁴ Srov. TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, 1985. Principy nové naděje. s. 83

vůle člověka. Milosrdného Samaritána také nikdo nenutil, aby se sklonil k raněnému při cestě. Zachránil ho, protože byl plný dobré vůle. Solidarita se v nás tedy rodí z dobré vůle. O solidaritě můžeme hovořit jako o hřejivém slunečním paprsku. Nezbytnou součástí při cestě k pochopení solidarity je vědět, že solidarita je tu pro všechny a není proti nikomu.³⁵

3.1. Solidarita a Ježíš Kristus

Život Ježíše Krista je bez pochyby největším vrcholem solidarity. Jedná se o nového Člověka, který je solidární k lidstvu až ke své smrti na kříži. V něm spatřujeme nesrovnatelnou a transcendentní lásku Boha s námi. Ježíš na sebe bere slabosti lidu, které kráčí společně s ním a díky tomu zachraňuje lid a ustavuje ho v jednotě. Ježíš z Nazareta nám ukazuje, že vztah mezi láskou a solidaritou jasně září před očima každého člověka. Ve světle víry má solidarita sklony k tomu, aby neustále překračovala sebe sama a díky tomu získala rysy, které jsou specificky křesťanské. Mezi tyto rysy patří obdarování, odpuštění a smíření. Bližní už poté není pouhou lidskou bytostí, ale stává se živým obrazem Boha Otce. I když je náš bližní nepřítel, musíme ho milovat stejnou láskou, jakou ho miluje Bůh. Solidaritou rozumíme také to, že jsme ochotni položit život za své bratry.³⁶

---

³⁵ Srov. TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, 1985. Principy nové naděje. s. 83

³⁶ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1. s. 134-135

Shrnutí teoretické části

Solidarita je nezbytnou součástí sociální nauky církve, kde má velmi významné místo mezi jejími principy. Je nutno zmínit, že solidarita je součástí spravedlnosti. Tou se rozumí to, aby každý dostal vše, co mu náleží. Jestliže bychom chápali člověka liberálně jako izolovaného jedince, pak jde v podstatě o zásadu platit dluhy a uznávat to, co druhý má. Křesťan ovšem nemůže být liberál, protože člověk je tvor přirozeně společenský a nauka církve to dlouhodobě a pevně připomíná. Musí být personalista, který každému jedinci přiznává originalitu a neopakovatelnost. Člověka nelze redukovat pouze na část společnosti, protože je svébytným jedincem. Ovšem zároveň nemůže člověka z jeho společenského kontextu vyvázat. Je nutné zohledňovat jak jedince, tak společnost.

Díky tomu, že k sobě budeme solidární usilujeme o společné dobro. Z toho plyne požadavek zohledňovat při našem jednání nejen úzkou právní rovinu, ale širší společenský kontext zohledňující společné dobro. Téměř každý úkon nějakým způsobem ovlivňuje i druhé lidi, kterých se jakoby prvořadě netýká. U některých úkonů je toto ovlivňování větší a významnější. Může se týkat nejen hmotných věcí jako je například životní prostředí nebo dostupnost služeb, ale i signálů, co pro společnost ten či onen znamená, dávání najevo, že mi někdo není lhostejný, že se na něj nezapomíná apod. Rozsah onoho solidárního aspektu rozšiřujícího striktně právní chápání spravedlnosti je tedy obrovský a sahá od reálných přesunů vnějších dober až po znamení, že o druhých vím, a že jim dávám co jim náleží – svou pozornost, soucit, modlitbu apod.

Nesmíme také zapomenout na vztah rozvinutých a nerozvinutých zemí. Mezi nimi se solidarita musí projevovat tím víc, čím těsnější vazby a komunikace je pro ně možná. Velmi důležitá je ovšem navíc solidarita mezi jednotlivými skupinami jedné společnosti. Jsou to skupiny, které se prolínají a však přitom nejsou zcela ohraničené. Tyto skupiny můžou spojovat zájmy materiální jako je například materiální udržitelnost, ale i nemateriální zájmy.

Pro křesťana je zásadním prvkem chápání solidarity osoba Ježíše Krista – Boha, který se stal člověkem, tj. Bůh se solidarizoval s lidstvem, když na sebe vzal vše, co mají lidé, kromě hříchu. Znamená to, že jeho pozornost věnovaná lidem nezůstala na pouhé rovině má dáti – dal, ale tím, že nad rámec úzce chápané spravedlnosti šel až tak daleko, že sdílel naše problémy. To ukazuje specificky křesťanský charakter solidarity, kdy je přirozená ctnost zdokonalena božskou ctností lásky. Solidarita jde pak až na hranici možného. Matka Tereza se tak solidarizovala s chudými, že na sebe vzala jejich úděl – pomáhala jim, ale z pozice jejich vlastní chudoby, tzn. dala jim nejen péči, kterou by lidé měli druhému v nouzi dát, ale dala jim ji způsobem, který zcela výjimečným způsobem ukázal to, že jim chce nejen pomoci, ale že je i miluje. Nejen, že jim dává pomoc, ale sdílí s nimi jejich nouzi. To znamená, že jim v lásce dává i sebe samotnou.

Křesťanské chápání solidarity je tedy následující: přirozená ctnost rozšiřující spravedlnost do širšího společenského kontextu – prodchnutá nadpřirozenou ctností lásky, která jde až do krajnosti. Vychází z příkladu a z milosti Kristovy. Solidarita tedy musí být něco, co dělám pro bližní a v případě křesťanské solidarity vycházející z božské lásky jde i o nadstandardní oběť pro druhé, která má jako svou hnací sílu i cíl Boha. Lze se tedy solidarizovat do té míry, do jaké vše vede k Bohu. Lze se zřící části majetku pro chudé, lze se dobrovolně omezit, abych dal najevo svou nelhostejnost k nouzi druhých apod., ale nemohu se například zřící Krista jako výraz solidarity s lidmi v pekle.

4. Solidarita v sociální práci

V empirické části se budu zabývat výzkumem. Nejprve popíši zvolenou metodu pro výzkum, výzkumný cíl a výzkumné otázky. Následně budu vyhodnocovat rozhovory. Na závěr této části shrnu odpovědi respondentů a především to, jak moc byly jejich odpovědi podobné. Empirická část navazuje na teoretickou část, kde jsem se věnovala solidaritě. V této části bakalářské práce budu tedy zkoumat, jak sociální pracovníci pojem solidarita chápou.

4.1. Kvalitativní výzkum

Pro svoji práci jsem se rozhodla použít kvalitativní výzkum. Creswell kvalitativní výzkum popisuje jako Proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.³⁷

Pro kvalitativní výzkum jsem se rozhodla kvůli povaze mého tématu. Solidarita může pro někoho poměrně těžce definovatelný pojem. Proto jsem během rozhovoru chtěla mít prostor na to, abych se mohla na cokoli doptat. Odpovědi respondentů jsem potřebovala získat do hloubky, a hlavně, aby se nad odpověďmi zamysleli. Z dotazníku bych nezískala potřebné informace.

4.2. Polostrukturovaný rozhovor

Jedná se o nejpoužívanější metodu rozhovoru. Nejdůležitější částí je jádro rozhovoru. Znamená to, že máme vytvořené otázky, ke kterým můžeme později přidávat další, dle potřeby tazatele.³⁸

Ve svém výzkumu jsem zvolila polostrukturovaný rozhovor, abych měla možnost se svých respondentů na cokoli doptat a nemusela se tak striktně řídit osnovou otázek.

4.3. Výzkumný cíl

Mým hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak sociální pracovníci z různých oblastí sociální práce pojem solidarita chápou. Zvolila jsem si také 3 dílčí cíle, abych dokázala co nejpřesněji naplatit svůj hlavní cíl.

4.3.1. Dílčí cíle

1. Cíl: Zjistit, co pro ně solidarita znamená.
2. Cíl: Zjistit, jak moc je solidarita důležitá pro jejich práci.
3. Cíl: Zjistit, jak se solidarita projevuje v jejich zařízení.

---

³⁷ CRESWELL, J. W., in. HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9 s. 46

³⁸ Srov. MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4 s. 160-161

4.3.2. Výzkumné otázky

Ke každému dílčímu cíli jsem vytvořila 2 otázky, abych získala potřebné informace k dosažení těchto dílčích cílů.

VO 1. Jak chápete pojem solidarita?

VO 2. Jak je významná solidarita pro vás osobně?

VO 3. Setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

VO 4. Je solidarita důležitá ve vaší organizaci?

VO 5. Pociťujete ve vaší práci projevy solidarity mezi spolupracovníky?

VO 6. Projevuje se solidarita mezi klienty?

4.4. Zkoumaný vzorek

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla provést celkem 8 rozhovorů. Hlavním kritériem pro výběr respondentů bylo, aby každý z nich pracoval v jiné oblasti sociální práce. Nakonec se výzkumu zúčastnilo 7 žen a 1 muž. Snažila jsem se, aby se respondenti cítili během rozhovoru uvolněně a nenuceně. Dala jsem jim tedy na výběr, zda chtějí, aby se rozhovor uskutečnil osobně nebo telefonicky. Vzhledem k jejich vytíženosti se nakonec 7 rozhovorů uskutečnilo telefonicky a 1 rozhovor proběhl osobně. Všechny rozhovory proběhly v březnu roku 2022 a jeden rozhovor trval zhruba 10 minut.

5. Výsledky výzkumu

Tato kapitola se zabývá výsledky rozhovorů. Zaměřím se na odpovědi zvolených výzkumných otázek, a především na to, zda došlo k naplnění mého cíle a zároveň všech dílčích cílů.

5.1.1. Respondent 1

Sociální pracovník v centru na podporu integrace cizinců.

Respondent uvádí, že solidarita je pro něj „*Soudržnost, taková prostě občanská soudržnost nebo soudržnost mezi lidmi navzájem*“. Dále respondent zmiňuje, že pojem solidarita pro něj souvisí s tím, že dokáže vnímat problémy ostatních a snaží se mu pomoci. Na závěr první otázky zmiňuje empatii a především to, že dokážeme soucítit s člověkem, který má problémy, abychom mu dokázali poskytnout co nejlepší péči.

Na otázku, jak je solidarita významná pro něho osobně odpověděl, že „*Pro mě je solidarita určitě významná, protože jinak bych nešel studovat sociální práci*“. Respondent ale zároveň hovoří o hranicích, které by měli být mezi sociálním pracovníkem a klientem. „*Myslím si, že ta solidarita by jako měla být celkově nějakým způsobem omezena nebo ohraničena. Jakoby myslím si, že je to dobrý, soucítit s ostatními lidmi a být k nim solidární a pomáhat jim v jejich těžkých situacích, ale úplně si jako nemyslím, že by to jako mělo být za každou cenu to gró mého osobního života*“. Respondent uvádí, že ho jeho práce baví a rád se věnuje jeho klientům. Ovšem je rád, když po osmi hodinách v práci může zabouchnout dveře a věnovat se svému osobnímu životu a svým problémům. Na závěr zmiňuje, že i když je pro něj solidarita důležitá, nepovažuje ji za nejdůležitější věc v jeho životě. Solidaritu spíše vnímá v rámci svého povolání, ale nebere si ji do osobního života. V zaměstnání se ale solidaritou řídí. „*Snažím se prostě vcítit se do toho kliente, do jeho potřeb, abych mu co nejlíp mohl pomoci*.“

S pojmem solidarita se v zařízení, kde pracuje nesetkává v tom smyslu, že by se o něm s kolegy bavil. Uvádí, že na principu solidarity fungují. „*Náš úkol začleňovat cizince a migranty z jiných zemí do naší společnosti, že právě stojí na té solidaritě, že vlastně stát soucítí s těmi cizinci a snaží se je integrovat do naší společnosti, aby se necítili vyčleňovaní, takže si myslí, že určitě právě ten pojem solidarita tam hraje důležitou roli*.“

Na otázku, zda je solidarita důležitá v zařízení, kde pracuje odpověděl, že „*Solidarita je hodně důležitá v mém povolání v rámci centra, protože právě bez té solidarity by to úplně nešlo*“. Také zmiňuje, že je důležité umět si představit situaci, ve které se klient nachází, což ho motivuje k tomu, aby dokázal klientovi poskytnout tu nejlepší péči, kterou potřebuje.

Respondent v jeho zařízení pocítuje mezi spolupracovníky větší, ale i menší projevy solidarity. Projevem solidarity vnímá také to, že společně se svými kolegy vedou kurzy ve svém volném času.

Ve větší míře se dle respondenta solidarita projevuje právě mezi klienty. Uvádí, že je to podle něj logický, jelikož jsou to lidi ve stejné situaci a na základě toho se dávají dohromady a tvoří komunity. K tvoření různých skupinek a komunit dochází právě na zmíněných kurzech, které organizují. „*Často se začnou dávat dohromady, bavit se mezi sebou a vzniká tam třeba i jako přátelství nebo jako různá pouta a taková jako prostě pomoc a podpora třeba těch, kteří jsou tady už delší dobu s těma, co jsou tady kratší dobu*“. Respondent tedy uvádí, že se solidarita mezi klienty vyskytuje, jelikož si navzájem pomáhají s aklimatizací a uchytit se v nové zemi. „*Takže určitě tam tu solidaritu vnímám hlavně jako třeba s těmi, co tu jsou už delší dobu. Tak si hodně často*“

berou pod křídla ty, co jsou tady kratší dobu a pomáhají jim se začleňováním do kolektivu.“

5.1.2. Respondentka 2

Sociální pracovnice v domácím hospici.

Respondentka solidaritu chápe jako „Nějaká ochota lidí si jako navzájem pomáhat a podporovat se.“

Významná solidarita je pro respondentku velmi, protože na této vlně byla doma vychovávána. Solidarita je pro ni přirozená a důležitá. Vnímá to především na svém chování a také chování přátel. *„Ať už jako nějaká podpora, že většinou když potřebuju, tak tu pomoc dostanu a není to jako v nutnosti, ale něco přirozeného, že si myslím, že to, jak se k někomu chovám, to se mi hrozně hezky vrátí To samý, když mě někdo požádá o pomoc a já na to mám kapacitu, mám k tomu možnosti, tak hrozně ráda prostě ten čas tomu věnuju a pomůžu zase jim.“* Respondentka si také myslí, že na základě solidarity jsme všichni odpovědní za všechny a díky tomu se nám utváří společnost. To, že se člověk má na koho obrátit je podle ní dar.

Dle respondentky je solidarita v jejich zařízení jeden z hlavních principů, na kterých jejich domácí hospic funguje. *„Protože vlastně bychom bez té solidarity nedokázali fungovat jako taková organizace.“*

Solidarita je v organizaci, kde respondentka pracuje velmi důležitá. Uvádí, že solidarita se také týká jejich sponzorů a veřejnosti. Projevy solidarity zde tedy vnímá i u lidí, kteří v domácím hospici nepracují, jelikož je podporují ať už finančně nebo materiálně. Dále zmiňuje také dobrovolníky. *„Ale jako solidaritu jako takovou, kdy nám třeba pomáhají dobrovolníci nebo lidi z okolí, tak vlastně tu solidaritu vnímám hodně i tady v tom.“*

Na otázku, zda se solidarita projevuje mezi spolupracovníky respondentka odpovídá *„No tak určitě. To je u nás hodně silný.“* Respondentka dále uvádí, že je pro ni solidarita něco, co jejich tým spojuje. Zahrnuje to pro ni předávání informací a také to, že si navzájem pomáhají. *„Nebo když třeba naše holky pečovatelky jsou kapacitně vyčerpány, tak zase do toho vkročím já, a tak navzájem se to proplítá a myslím si, že je to něco hrozně silného a bez toho by asi ten tým nebyl tak kvalitní jako je.“*

Mezi klienty se solidaritu v domácím hospici neprojevuje, jelikož pracovnice dojíždí ke klientům domů. Díky tomu spolu klienti nejsou v kontaktu. Pociťuje ovšem solidaritu mezi blízkými klienta a pracovníci. Klientka zmiňuje, že rodina umírajícího se chce pečovatelkám často odměnit. *„Ta solidarita potom plyne jako ze strany těch rodin našich klientů, kdy to je třeba i když sestřička odchází z každodenní návštěvy od těch umírajících, tak ty rodiny se snaží nějakou maličkost dát, třeba sušenku nebo čokoládu jako poděkování.“*

5.1.3. Respondentka 3

Sociální pracovnice v azylovém domě pro matky s dětmi.

Respondentka solidaritu vnímá jako pomoc druhým. Solidaritu bere jako automatickou věc. V rámci zařízení, kde pracuje solidaritu chápe jako soudržnost mezi pracovníky.

Ve svém osobním životě solidaritu bere tak, že jednou někomu pomůže ona a po druhé někdo pomůže zase jí. Solidaritu si také spojuje s hranicemi, které si vytváří. Uvádí, že v práci spíše pomáhá ona, ale nic se jí už nevrací. Z tohoto důvodu si hranice nastavila tak, že ona je ten sociální pracovník a klientka je prostě pouze klientka. Na

závěr uvádí, že „*Kdybych nebyla solidární tak asi nedělám sociálního pracovníka. Bez toho to asi nejde si myslím.*“

V zařízení se respondentka se solidaritou setkává. Klade důraz na to, že pro každého pracovníka je solidarita něco jiného. Rozděluje, kdo je klient a kdo sociální pracovník. Popisuje to tak, že je důležité, aby klienty věděly, co si smí k pracovníci dovolit a zároveň, so si pracovnice může dovolit ke klientkám. U kolegyně je dle respondentky solidarita přehnaná. Pro respondentku se již nejedná o solidaritu, jelikož je to na pomezí pracovník a klient. Problém je v tom, že kolegyně pro klientky dělají zbytečně více, než by měly. „*Nepřijde mi to už jako solidární a pro mě už to je i jako neprofesionální.*“

V azylovém domě, kde respondentka pracuje je solidarita důležitá. Spočívá to také v tom, že klientkám často nosí věci veřejnost. Jedná se například o různé oblečení pro miminka, ale také o potraviny. „*Takže v naší organizaci je solidarita jako důležitá. I na této bázi, že člověk daruje těm maminkám.*“

Mezi pracovníky azylového domu se solidarita dle respondentky určitě projevuje. „*My jsme tam 3 pracovnice a každé tu solidaritu jakoby projevuje trošku jinak, ale určitě každé tu solidaritu nějakým způsobem projevuje, protože kdyby ji asi neprojevoval, tak by s touto skupinou ani jako nemohl pracovat.*“ Dle respondentky se solidarita nejvíce projevuje v tom, že se pracovnice snaží vcítit se do jejich situace. Velmi důležité je pro ně podpořit klientky a vyslechnout je. Zároveň ovšem klientka také uvádí, že to, jak si každá pracovnice pod pojmem představuje něco jiného, vede k rozbrojům.

Mezi klientkami je solidarita obtížná. „*Ony si jsou schopny pomoci v takový míře, že si vyměňují cigarety, společně si uvařej oběd tak, že každá vezme nějaký potraviny. Jsou schopny si navzájem pohlídat děti, ale jiná solidarita mezi klientkami není vidět.*“ Respondentka uvádí, že největším problémem je závist. Navzájem si závidí, když se jedné daří najít si například práci nebo partnera. Solidarita se u nich tedy projevuje pouze ve výměně potravin nebo v pohlídání dětí.

5.1.4. Respondentka 4

Sociální pracovnice v doléčovacím centru.

Respondentka solidaritu vnímá jako pomoc lidem, bez ohledu na jejich tíživou sociální situaci, ve které se zrovna nachází. „*Taky zároveň dokázat se vžít do jejich pocitů a podpořit je i přes možné neúspěchy. Vidím v tom hlavně jako lidi, které něco spojuje a na základě toho drží spolu a díky tomu jsou solidární a navzájem se snaží jako držet při sobě a pomáhat si.*“

Pro respondentku osobně je solidarita něco přirozeného, čím se řídí od malička, jelikož ji to učili rodiče. V tom, že k sobě lidé budou solidární vidí především to, že si díky tomu budujeme lepší společnost. „*Osobně si myslím, že solidarita by měla být součástí každého pracovníka v sociálních službách, že bez toho není možné vykonávat tuto profesi.*“

Na otázku, zda se setkává s pojmem solidarita v zařízení, ve kterém pracuje respondentka odpověděla „*Troufnu si říct, že klienti či samotná veřejnost vnímá solidárnost jako součást našeho zařízení.*“

V doléčovacím centru vnímá respondentka solidaritu velmi potřebnou. „*Aby mohl jedinec pracovat se skupinou závislých na látkových i nelátkových věcech musí vůči nim být solidární.*“ Klientka vnímá tu solidaritu především v tom, aby sociální pracovník dokázal pochopit jejich jednání a přistupoval k nim nezaujatě.

Mezi spolupracovníky se solidarita v jejich zařízení vyskytuje. Uvádí to na konkrétním příkladu, kdy jeden spolupracovník nejednal podle vnitřních pravidel.

Zbytek týmu se za něj ale postavil, protože věřil, že jedná ve prospěch klientky. „Často si pomáháme a pracuje se nám mezi sebou krásně.“

U klientů lze také pozorovat znaky solidarity. Klienti se dle respondentky hodně podporují nejvíce v rámci terapeutických skupin. V rámci udržení abstinence se snaží držet při sobě a podporovat se, aby do toho nikdo nespádl znovu. Právě v té podpoře lze solidaritu vidět. „Každý z nich bojuje s určitou jejich formou a sdílení s ostatními jim pomáhá.“

5.1.5. Respondentka 5

Sociální pracovnice v denním stacionáři pro seniory a osoby s chronickým onemocněním a dospělí s tělesným postižením.

Respondentka solidaritu vnímá jako pojem, který by měl být v sociálních službách trošku povinný. Solidaritu dále popisuje jako „Být k těm lidem ohleduplní, chápat, že ti lidé někteří za to opravdu nemůžou právě kvůli jejich onemocnění nebo postižení.“ Solidarita teda spočívá v tom chovat se empaticky ke klientům.

Solidarita je pro respondentku jedním z pilířů v pracovním životě. Zdůvodňuje to tím, že pracuje v sociálních službách, kde je solidarita velmi důležitá. V osobním životě je solidarita pro respondentku menší pilíř. Uvádí to na příkladu, že většina lidí se zajímá pouze o svoje vlastní dobro a nehledí na lidi kolem sebe. Na závěr zmiňuje, že solidarita v dnešní době jde vidět především v postoji k Ukrajině. „Tady ta solidarita teď musí být jako na prvním místě, ale jakoby ve světě bez válek a těchto katastrofických scénářů je solidarita důležitá, ale jedná se spíše jako o respektování.“

V zařízení se respondentka setkává, ale uvádí, že je to pro ni spíše pocit. Nikdy se o solidaritě na týmových poradách nebavili, ale i přesto vnímá, že tam ta solidarita je. „Jedná se spíše právě o ten pocit, že je to jakoby ta povinnost nebo vůči těm seniorům nebo jako i vůči všem, celý společenosti je ta solidarita jako nutná.“

Dle respondentky je solidarita v denním stacionáři rozhodně důležitá.

Na otázku, zda se solidarita projevuje mezi spolupracovníky respondentka odpověděla „Upřímně jak kdy.“ Zdůvodňuje to tím, že jsou v kolektivu 4 pracovníci a všechny jsou ženy. „Což znamená, že ne vždy máme den na pochopení té druhé. Takže ano, projevuje se tam, ale někdy ten den není zrovna solidární.“ Mezi sebou si ale navzájem vypomáhají, co se týče například přípravy na fakultativní službu.

Mezi klienti se solidarita spíše nevyskytuje. Do stacionáře dochází klienti, kteří často trpí demencí a nevnímají realitu. Nemají tedy pochopení jeden pro druhého a nerespektují se. Často tam dochází ke konfliktům, které musí sociální pracovnice usměrňovat, aby nebyla narušena lidská důstojnost.

5.1.6. Respondentka 6

Sociální pracovnice v sociální rehabilitaci a sociálně aktivizační službě pro osoby se zdravotním postižením a seniory.

Solidarita je pro respondentku motivací ke společnému dobru. „Tak já to chápu jako asi nějakou vzájemnou pomoc a podporu, nějakou dobrovolnou společenskou soudržnost, co nás asi pojí dohromady v rámci nějaký skupiny.“

Osobně vnímá solidaritu jako velmi potřebnou. „Do sociálu se člověk musí prostě narodit, a ne to vystudovat. Takže každé sociální pracovník by měl mít nějakou tu správnou solidaritu v sobě.“ Dále respondentka zmiňuje, že by podle ní celkově sociální práce bez solidarity fungovat nemohla, a proto ve svém životě osobním, ale i pracovním vnímá solidaritu důležitou.

V zařízení se s pojmem respondentka setkává. Uvádí, že to je každodenní pojem, který se tam objevuje. Stejně jako u předchozích respondentů se jedná spíše o pocit a o to, že tam tu solidaritu vnímá. Konkrétně se ale o solidaritě nebaví a nespecifikují ji.

Dle respondentky je solidarita důležitá v organizaci, kde pracuje. Dokonce si myslí, že bez solidarity by nemohli fungovat. „My jsme jako neziskovka, tak se tak trochu spoléháme na to, že bude někdo solidární a pomůže nám. A vlastně i v rámci té organizace musíme být každý solidární k sobě a ke svým klientům.“

Respondentka pociťuje solidaritu mezi pracovníky. „Vlastně mezi spolupracovníkama tam musí být nějaká solidarita. Je to vlastně třeba i v rámci pomoci jeden druhému, že na sebe poléháme.“ Konkrétní příklad respondentka uvádí také v tom, že si mezi sebou pomáhají, když někdo z kolegů něco potřebuje. Uvádí, že tahle solidarita do kolektivu sociálních pracovníků patří.

Mezi klienty je solidarita také velmi častá. Největší projevy vidí v tom, že si mezi sebou pomáhají a vzniká mezi nimi určitá soudržnost. „*Tady to vnímám jako dost rapidně, že ti klienti si pomáhají bez toho, aniž by si museli říct.*“

5.1.7. Respondentka 7

Sociální pracovnice na městském úřadě s cílovou skupinou osoby bez domova.

Solidaritu respondentka chápe jako určitou povinnost pomáhat těm, kteří se ocitli v situaci, která pro ně není příznivá. „*Je to taková samozřejmá součást toho žití.*“

Uvádí, že solidarita je jeden ze základních předpokladů pro sociálního pracovníka. „Myslím si, že to není součástí toho formálního vzdělávání, ale že to je součástí jakoby toho založení člověka, kterého to do těch pomáhajících profesí táhne.“ O tom, jak je solidarita pro respondentku důležitá v osobním životě úplně nepřemýšlí. Není to pro ni téma, které by ji uvádělo k zamyšlení. Solidaritu zkrátka vnímá jako samozřejmost a myslí si, že je to výbava každého člověka. „Já vlastně nemůžu říct, jestli jsem solidární. Já to neporovnávám s těma ostatníma, takže nemůžu tady na to odpovědět úplně jednoznačně.“

S pojmem solidarita se respondentka v zaměstnání setkává, protože si myslí, že je to všechno propojené. Uvádí, že je to dokonce přímo zakotvené v zákoně o sociálních službách, kterým se řídí.

Na městském úřadě je solidarita důležitá. „Promítá se ve všech úrovních, jak v práci i v té vzájemné spolupráci, nejenom mezi těma kolegama, kteří tam jsou, ale i spolupráce s těma ostatníma organizacema, s kterýma přicházíte do kontaktu a jednáte vlastně s nima v zájmu toho klienta.“

Mezi spolupracovníky respondentka solidaritu vnímá. Uvádí, že jsou na stejné vlně a na základě toho vnímá solidaritu jako součást celého odboru.

Zda se solidaritu projevuje mezi klienty záleží na cílové skupině. Respondentka má za cílovou skupinu osoby bez domova. Uvádí, že se klienti velmi dobře znají z ulice a zároveň navštěvují stejné organizace, které jim pomáhají. Solidarita mezi nimi funguje na základě toho, že se mezi sebou informují. Jedná se o různé dávky, které mohou například získat. Fungují v komunitě, protože mají podobný životní styl.

5.1.8. Respondentka 8

Sociální pracovnice v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež.

Solidarita je pro respondentku „Něco jako pomoc, ochota pomáhat druhým nebo prostě asi ochota k tomu udělat něco dobrého pro ostatní.“

V osobním životě je solidarita pro respondentku velmi důležitá. Uvádí příklad, že se snaží pomáhat i teď, co se týče války na Ukrajině. „*Je důležité si pomáhat, protože*

vy ani sama nevíte, kdy budete potřebovat pomoci vy. Takže pro mě je to takové přirozené a rozhodně je to pro mě důležité.“

Solidarita se v nízkoprahovém zařízení objevuje. „Ten samotnej nízkoprah obsahuje pojem solidarita, protože tudle práci musí vykonávat člověk, kterýho to baví a má o to zájem a musí pro to mít předpoklady pro tu solidaritu, pro tu ochotu udělat něco pro ostatní.“

Pro nízkoprahové zařízení je tedy solidarita velmi důležitá. Hlavně také v tom, že nabízí pomoc bez ohledu na to, jakého původu klienti jsou. Nedělají žádné rozdíly.

Mezi spolupracovníky respondentka projevy solidarity určitě projevuje. „*My se snažíme si všichni pomáhat navzájem když někdo něco neví, tak si jsme na blízku a pomáháme si.*“ Myslí si, že mezi pracovníky by takhle solidarita měla být běžná. Pro respondentku je také důležité, aby se shodli v kolektivu především v tom, jak přistupovat ke klientům, aby jejich práce byla efektivní.

U klientů se solidarita moc neprojevuje. Problémem je puberta, kterou si klienti zrovna prochází, jelikož cílovou skupinou jsou děti od 7 do 21 let. Děti jsou lakomý a ničeho si neváží. Solidarita mezi klienty tedy moc nefunguje. Respondentka ale uvádí, že mezi klienty a pracovníky solidarita funguje. „*Na druhou stranu, když je o něco poprosíme my nebo když vidí, že potřebuju pomoci, tak se jako nabídnou vůči nám.*“

5.2. Hodnocení výzkumu

Na základě polostrukturovaných rozhovorů bylo možné zjistit cíl výzkumného šetření, kterým bylo zjistit, jak sociální pracovníci z různých oblastí sociální práce chápou pojem solidarita. Výzkumu se zúčastnilo 7 žen a 1 muž. Mezi organizace, které jsem oslovila patří centrum na podporu integrace cizinců, domácí hospic, azylový dům pro matky s dětmi, doléčovací centrum, denní stacionář, sociální rehabilitace, městský úřad a nízkoprahové zařízení. Odpovědi respondentů byly velmi podobné i přes to, že jsou to organizace s různými cílovými skupinami.

Všichni respondenti se shodli v chápání pojmu solidarity. Je to pro ně ochota pomoci lidem, kteří se nachází v nepříznivé situaci. Respondenti se také shodují ve faktu, že sociální pracovník, pro kterého solidarita není přirozená, nemůže vykonávat svoji práci efektivně.

V osobním životě to už bere každý jinak. Většina respondentů byla k solidaritě vedena už od narození. Pro někoho jsou ale zase důležité hranice, které mezi klientem a sociálním pracovníkem zkrátka musí být.

Je zajímavé, že v žádné organizaci se o solidaritě nemluví. Respondenti solidaritu sice ve své práci vnímají, ale s kolegy se o ni ne baví.

Na otázku, zda je solidarita v jejich zařízení důležitá odpověděli všichni takřka stejně. Odpověď byla jednoznačně ano. Někteří respondenti dokonce uvádí, že bez solidarity by nemohli fungovat, jelikož je to jeden z hlavních pilířů, kterým se řídí.

Mezi spolupracovníky se solidarita vyskytuje ve všech organizacích. Respondenti ji tam vidí v různých podobách. Jedná se třeba o různou výpomoc či podporu. Často si mezi sebou předávají informace a zkušenosti. Jedna respondentka ovšem uvádí, že vidí problém v ženském kolektivu. Dochází tam k tomu, že ne každý den pro sebe mají pochopení a potom ta solidarita nefunguje úplně tak, jak by měla. Problém může taky nastat, když se v kolektivu neshodou na přístupu ke klientovi. To spočívá v nastavení hranic mezi klientem a pracovníkem.

Zda se solidarita vyskytuje mezi klienty záleží na tom, kdo těmi klienty je. Například mezi drogově závislými solidarita funguje tak, jak by měla. U osob bez domova má také solidarita své místo. Naopak u dětí se solidarita ve velké míře nevyskytuje. Stejný problém je například u seniorů s různými typy demence. Matky s dětmi z azylového domu to mají na 50 %. Dokáží si například mezi sebou pohlídat děti, ale zároveň u nich dochází k závisti.

5.3. Doporučené vzdělávání sociálních pracovníků se zaměřením na solidaritu

Dle výpovědí všech respondentů se domnívám, že si solidaritu uvědomují ve správném slova smyslu. Je zajímavé, že ačkoliv se respondenti shodují v tom, že solidaritu v jejich zařízeních vnímají, nikdo se o solidaritě nebaví.

Domnívám se, že by bylo vhodné solidaritu zařadit například na týmové porady. Sociální pracovníci by tam mohli sdílet svoje pocity ohledně solidarity. Pro všechny respondenty solidarita funguje jako jejich hnací motor, který je motivuje k výkonu pozice sociálního pracovníka. Bylo by tedy vhodné, kdyby měli možnost se o tom pobavit mezi kolegy a tím třeba také rozšířit svoje povědomí o solidaritě. Je velmi důležité vědět, že solidarita není pouze o té pomoci lidem, kteří se nachází v nepříznivé životní situaci. Musíme si také uvědomit, že díky solidaritě mezi lidmi budujeme společnost, do které chceme patřit.

Bylo by vhodné tedy zmínit pojem společné dobro, který se solidaritou velmi úzce souvisí. To si ovšem sociální pracovníci neuvědomují, nebo to spíše nepovažují za důležité.

5.4. Solidarita a sociální práce

Domnívám se, že sociální práce by bez solidarity nemohla fungovat. Právě solidarita dává sociální práci ten potřebný základ. Solidarita je něco, co bychom všichni v sobě měli mít automaticky. Není to nic, čemu bychom se mohli naučit, ba naopak. Je to zkrátka něco, s čím se už narodíme. Je jen na nás, zda dokážeme být solidární v dostatečné míře, či nikoliv. Samozřejmě jestliže někdo není veden k tomu, aby byl solidární, je to špatně. Každé dítě by se od malička mělo učit, jak být hodný ke svému okolí. Já se již od dětství řídím pořekadlem „Jak ty ke mně, tak já k tobě.“

Sociální pracovníci by měli pracovat se solidaritou velmi dobře. Musí se umět vžít do situace klienta a pochopit ho, aby společně dokázali najít řešení problému, se kterým klient přichází. Samozřejmě je také důležité umět si nastavit určité hranice. Být solidární sice ano, ale nepřekračovat hranice mezi pracovníkem a klientem. Právě proto vnímám solidaritu jako motor pro to, aby sociální pracovník dokázal dobře odvést svoji práci.

Ne každý dokáže pracovat s lidmi. Někdo potřebuje být sám v kanceláři, a naopak se kontaktu s lidmi vyhnout. Ovšem sociální pracovník má potřebu mít kolem sebe lidi, kterým chce pomáhat. Měl by cítit tu potřebu být nápomocný. Podle mě je to něco, s čím sociální pracovník žije od malička. Má zkrátka tu potřebu pomáhat druhým. Stejně tak funguje princip solidarity. Pomáhat si a držet spolu v těch dobrých, ale i zlých časech.

Každý sociální pracovník vnímá solidaritu jinak. Pro někoho je to něco, co lze krásně definovat slovy. Pro někoho je ale pojem solidarita nedefinovatelný a je snadnější ho vyjádřit například svými činy nežli slovy. Solidarita se tedy může v sociální práci vyskytovat v různých podobách.

Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak sociální pracovníci z různých oblastí sociální práce pojem solidarita chápou.

Práce se skládá z teoretické a empirické části. V teoretické části jsem čerpala z odborné literatury. Teoretická část se skládá ze čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsem se věnovala solidaritě a především tomu, jak lze různě solidaritu chápat a historickým vývojem. Ve druhé části jsem se zabývala druhy solidarity. Předposlední kapitola se zaměřovala na pohled církve na solidaritu. Tato kapitola je velmi důležitá, protože právě ze sociální nauky církve se solidarita dostala do moderní politiky. V poslední kapitole jsem se věnovala shrnutí teoretické části. V této kapitole jsem se snažila shrnout vše důležité tak, aby byly všechny potřebné informace ohledně solidarity přehledné.

Empirická část se zabývá kvalitativním výzkumem, polostrukturovaným rozhovorem, výzkumným cílem a zkoumaným vzorkem. Pro co nejpřesnější dosažení cíle této bakalářské práce jsem si zvolila tři dílčí cíle. Ke každému cíli jsem si zvolila dvě otázky, aby bylo možné cíle dosáhnout. První dílčí cíl je zaměřen na to, jak pojem solidarita chápou. Druhým dílčím cílem jsem zjišťovala, zda je solidarita důležitá pro jejich zařízení, kde pracují. Poslední dílčí cíl se věnoval projevům solidarity v jejich organizaci.

Zvolila jsem si osm respondentů a všichni s použitím rozhovoru do mé bakalářské práce souhlasili. Položila jsem jim šest základních otázek. Každý rozhovor trval zhruba deset minut.

Z výsledků jsem zjistila, že většina sociálních pracovníků pojem solidarita chápou stejně. Je to pro ně pomoc druhým bez ohledu na to, v jaké situaci se zrovna klienti nachází. V osobním životě je solidarita pro respondenty také velmi důležitá a často se tím řídí od narození. Ve všech organizacích, které jsem oslovila je solidarita důležitá. Někdo dokonce uvedl, že by bez solidarity nemohli fungovat. K projevům solidarity mezi kolegy dochází. Problém může nastat v ženském kolektivu, kdy může docházet k různým neshodám co se týče přístupu ke klientům. Projevy solidarity mezi klienty vidět můžeme, ale záleží, kdo mezi ty klienty patří. Například u lidí s demencí se solidarita hledá velmi těžko. Naopak u lidí bez domova je solidarita na denním pořádku. Mezi ženami z azylového domu je solidarita také poměrně běžná.

Touto prací jsem chtěla poukázat na to, jak je solidarita těžko definovaný pojem. Z tohoto důvodu si myslím, že bychom mezi sebou měli o solidaritě mluvit a uvědomovat si, že mezi námi je, jen o ni nemluvíme. Do budoucna jsem navrhla, aby se sociální pracovníci bavili o solidaritě například na týmových poradách. Dle mého názoru by to mohlo pomoci k větší efektivnosti jejich práce.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých českých zdrojů

CRESWELL, J. W., in. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9

DURKHEIM, Émile. *Společenská dělba práce*. Přeložil Pavla DOLEŽALOVÁ. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004. ISBN 80-7325-041-1.

Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1.

KREBS, Vojtěch. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. 2009 ISBN 978-80-7416-044-8.

KREBS, V. a kol. *Sociální politika*, 4. vyd. Praha: ASPI, a. s., 2007. ISBN 978-80-7357-276-1

MARTINEK, Cyril. *Cesta k solidaritě*. Svitavy: Trinitas, Studium (Trinitas). 1998. ISBN 80-86036-07-3.

Masarykův slovník naučný: lidová encyklopedie všeobecných vědomostí. Praha: Československý Kompas, 1932. ISBN 4208-100-0331-5

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, Psyché (Grada). 2006. ISBN 80-247-1362-4

SUTOR, Bernhard. *Politická etika*. Praha: OIKOYMENH, Oikúmené. 1996. ISBN 80-86005-17-8.

TISCHNER, Józef. *Etika Solidarity*. Mnichov: Opus bonum, Principy nové naděje. 1985. ISBN 978-80-714-9235-1

TOMEŠ, Igor. *Povinná sociální solidarita*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 2018. ISBN 978-80-246-3835-5.

VOJTÍŠEK, Petr. *Princip solidarity ve financování služeb sociální péče*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3709-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

HITTINGER, R. "Solidarity." *New Catholic Encyclopedia*, 2nd ed., vol. 13, Gale, Gale eBooks 2003. ISBN 0-7876-4006-9

Seznam příloh

Příloha I.	Respondent 1, přepis rozhovoru
Příloha II.	Respondent 2, přepis rozhovoru
Příloha III.	Respondent 3, přepis rozhovoru
Příloha IV.	Respondent 4, přepis rozhovoru
Příloha V.	Respondent 5, přepis rozhovoru
Příloha VI.	Respondent 6, přepis rozhovoru
Příloha VII.	Respondent 7, přepis rozhovoru
Příloha VIII.	Respondent 8, přepis rozhovoru

Přílohy

Příloha I. Respondent 1, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak solidarita je pro mě soudržnost, taková prostě občanská soudržnost, nebo soudržnost mezi lidmi navzájem je to prostě pro mě pojem, který souvisí se solidaritou a prostě to souvisí s tím, že vnímám problémy někoho jiného a snažíme se mu vlastně pomoci, a i taková ta otázka empatie, že s tím člověkem soucítíme a snažíme se pro něj prostě udělat to nejlepší, aby jsme mu v jeho těžké situaci pomohli.“

T: Takže předpokládám vzhledem k této situaci, co se děje, tak to vnímáte dvakrát tolik?

R: „Ano, dá se to tak říct.“

T: Setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „Tak jako že by tam ten pojem někdo úplně používal to se mi zatím nestalo, že bych ho tam tak nějak slyšel, ale myslím si, že vlastně na tom principu solidarity fungujeme, a že právě ta naše organizace nebo to naše centrum vzniklo. Že to je prostě ten jeden hejbatel, proč to naše centrum podpory cizinců vzniklo, protože vlastně celkově ten náš úkol začleňovat cizince a migranty z jiných zemí do naší společnosti, že právě stojí na té solidaritě, že vlastně je to takovej nástroj našeho státu, že vlastně stát soucítí s těmi cizinci a snaží se je integrovat do naší společnosti, aby se necítili vyčleňovaní, takže si myslím, že určitě právě ten pojem solidarita tam hraje důležitou roli.“

T: To s vámi souhlasím. To jste mě v podstatě odpověděl na další otázku. Jestli vlastně solidarita je důležitá ve vaší organizaci?

R: „To je vlastně to, co jsem říkal předtím. Myslím si právě, že solidarita je hodně důležitá v mém povolání v rámci centra. Protože právě bez té solidarity by to úplně nešlo. Myslím si, že je to důležitý představit si tu situaci, ve který se náš klient nachází, a právě jako i to nás tak nějak motivuje k tomu mu poskytnout tu pomoc a poskytnou mu vlastně prostředí, ve kterým se bude cítit dobře.“

T: Pociťujete ve vaší práci projevy solidarity mezi pracovníky?

R: „No tak samozřejmě každé spolupracovník je individuální osoba, takže každé to má asi jinak nastavené. Ovšem určitě tam vnímám větší i menší projevy solidarity. Vlastně my máme v rámci našeho centra i možnost vést mimo naši pracovní dobu kurzy, které pomáhají začleňovat cizince do naší země, jedná se o kurzy, které se týkají kultury, naší země a vlastně tyhle ty kurzy můžeme vést my, jako sociální pracovníci nebo osoby, který mají vystudovanou vysokou školu v oboru sociální práce, ale je to jakoby práce navíc nebo vlastně jako my tyhle ty kurzy můžeme vést ve svém volném čase a je pravda, že mezi spolupracovníky vnímám hodně svých kolegů, kteří tyto kurz vedou. Vlastně i v rámci svého volného času, takže to bych taky nazval, že je takovým projevem solidarity, že vlastně pomáhají našim klientům i defakto ve svém volném

čase. Takže asi takhle bych vnímal tu solidaritu i mezi spolupracovníky. Máme tam ale i taky hodně kolegů, kteří se hodně specializují spíše na tu práci jakoby s tou dokumentací a vyplňováním výkazů, který vlastně třeba moc se jako do kontaktu s klienty nedostanou, ač by jako mohli. Takže asi tak.“

T: Účastníte se taky nějakého takového kurzu?

R: „Tak já jsem vlastně teďkom ještě do konce měsíce ve zkušební době, takže zatím jsem dostal vlastně jenom tu nabídku, že bych tento kurz mohl pořádat. Ovšem až po tom, co budu mít prodloužený úvazek. Ale už jsem tu nabídku dostal a určitě jsem pro. Takže už mám i naplánovaný i jeden kurz, který povedu já. Takže ano, účastním se toho.“

T: Super děkuji. Když jsem se teď ptala, jestli se solidarita projevuje mezi spolupracovníky, tak bych se teďkom chtěla taky zeptat, jestli se solidarita projevuje i mezi klienty?

R: „Určitě a já si možná i myslím, že ve větší míře než mezi právě mezi těmi pracovníky nebo mezi mými kolegy nebo mnou a klienty, protože vlastně je to i tak jako logický, že ti lidi, kteří jsou ve stejné situaci taky vlastně jako se dají dohromady a začnou tvořit jako také komunity. Vlastně hodně jako vnímám, že třeba na těch kurzech, které my vlastně domlouváme a koordinujem, tak se ti lidi hodně často začnou dávat dohromady, bavit se sebou a vzniká tam třeba i jako přátelství nebo jako různá pouta a taková jako prostě pomoc a podpora třeba těch, kteří jsou tady už delší dobu s těma, co jsou tady kratší dobu. Že vlastně mezi nima začínají vznikat ty vztahy, že jsou ve stejné situaci, že jsou to prostě cizí lidi, v cizí zemi, v cizím prostředí a vlastně jako řeší ty podobné věci jako jak se tu uchytit a aklimatizovat. Takže určitě tam tu solidaritu vnímám hlavně jako třeba s těmi, co tu jsou už delší dobu. Tak si hodně často berou pod křídla ty, co jsou tady kratší dobu a pomáhají jim se začleňováním do kolektivu“

T: To je právě super, že máte hodně tady těch kurzů a když se sejdou ti, o tu jsou déle s těmi, co tu jsou chvíli, tak jak říkáte, že si navzájem pomáhají, tak z toho ta solidarita úplně jde vidět.

R: „Jo, ale tak musíme brát pořád v potaz to, že mi přijde, že je to ovlivněný tým, z jaký země pochází, že si tak jako drží ty svoje komunity, že se jako neděje třeba že prostě cizinec, který sem přišel z Vietnamu pomáhá cizinci, který sem přišel z Ukrajiny. Takhle to jako není, ale vnímám tam spíš jako takovou tu sounáležitost v rámci toho národa, že prostě jako drží spolu i když jsou tady v cizím prostředí, v cizí zemi. Tak prostě stejně ty národy drží spolu.“

T: Na závěr bych se chtěla zeptat, jak je významná solidarita pro vás osobně? Jestli třeba nějak pociťujete i ve svém osobním životě?

R: „No tak pro mě je solidarita určitě významná, protože jinak bych nešel studovat sociální práci. Ale určitě si jako myslím, že by člověk měl znát svoje hranice. Myslím si, že ta solidarita by jako měla být celkově nějakým způsobem omezena nebo ohraničena. Jakoby myslím si, že je to dobrý, soucítit s ostatními lidmi a být k nim solidární a pomáhat jim v jejich těžkých situacích, ale úplně si jako nemyslím, že by to jako mělo být za každou cenu to gró mého osobního života. Že prostě mám jako rád

věnovat se lidem, klientům v mé práci, ale když tam po těch osmi hodinách zabouchnu dveře tak jsem rád ve svém osobním životě, ve svém osobním prostoru a už právě spíš řeším svoje osobní problémy než problémy někoho jinýho. Takže určitě je pro mě solidarita důležitá, ale úplně bych neřek, že je to jako to nejdůležitější v mém životě.“

T: Já právě osobně strašně vnímám, že právě jako pro toho sociálního pracovníka je ta solidarita taková jako priorita jedna bych řekla, takže právě proto mě to zajímalo, jak to vnímáte.

R: „No vnímám solidaritu spíš jako v rámci svého povolání, ale úplně jako si ji neberu do svého osobního života.“

T: A řídíte se hodně ve vašem zaměstnání jako vy osobně tou solidaritou?

R: „No to je těžká otázka. Snažím se no. Snažím se prostě vcítit se do toho klienta, do jeho potřeb, abych mu co nejlíp mohl pomoci. Hlavně třeba co se týká té koordinace těch kurzů nebo poradenství atd. Abych si představil tu jeho situaci, ale samozřejmě tam musí být určitý stupeň odstupu, jinak by vás ta práce semlela. Prostě si zase nemůžete brát všechno hodně osobně.

Ten klient se tady z většina případů, i když teď vlastně jako to úplně nekoresponduje s touhle dobou, tak ve většině případů ti cizinci se sem rozhodli jít dobrovolně, do téhle země. Teď se vlastně trochu dostáváme do jiné situace, žejo. Že vlastně v rámci války ti lidé neměli úplně na výběr, ale to vlastně ještě ukáže čas. My jsme teprve na začátku a řešili jsme pár případů vlastně těch uprchlíků z Ukrajiny. Ale to bych vám pak odpověděl asi jinak třeba za nějakou dobu, až budeme mít větší praxi s tímhle tím válečným konfliktem. Ale jako teďkom co se kouknu zpátky třeba tak spíš bych řek, že je důležitý si uvědomit, že ti cizinci sem přišli vlastně jakoby sami a dobrovolně. Takže nemůžete za ně řešit úplně všechny problémy, protože oni se taky s tím musí do značné míry poprat sami, ale určitě ta solidarita je důležitá v tom právě, v té koordinaci jako uvědomit si vlastně proč sem přišli a za jakým účelem, co jsou zač z jakýho prostředí přišli a na základě toho se jim snažit prostě poskytnou nějaké poradenství a podporu.“

Příloha II. Respondent 2, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak pojem solidarita asi chápu jako nějaká ochota lidí si jako nějak navzájem pomáhat a podporovat se.“

T: A setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „No tak určitě. Troufám si říct, že to je jeden z takových hlavních pilířů nebo principů, na kterých vlastně naše organizace domácí hospic funguje žejo. Protože vlastně my by jsme bez té solidarity nedokázali vlastně jako fungovat jako taková organizace.“

T: To vlastně souvisí rovnou s tou další otázkou, zda je solidarita důležitá ve vaší organizaci?

R: „Tak určitě. Tam je to vlastně ze všech stran hrozně důležitý, protože co se týká například solidarita okolí, jako sponzoři, protože my jako samozřejmě nejsme nějaká zisková organizace a bez solidarity ty velký veřejnosti a těch lidí, kteří nás vlastně i podporují nejenom finančně, tak by jsme nemohli jakoby udržet ten chod. Nemluvím vlastně potom i o pojišťovnách a různých takových jako jiných věcech. Todleto je teda spíš přes tu ekonomickou stránku, ale jako tu solidaritu jako takovou, kdy nám třeba pomáhají dobrovolníci jo nebo lidi z okolí, tak vlastně tu solidaritu vnímám hodně i tady v tom.“

T: Já právě hodně osobně vnímám tu solidaritu, že pro toho sociálního pracovníka je to takovej hnací motor, jestli to můžete třeba potvrdit nebo vyvrátit podle vás.

R: „Jako, že pro mě solidarita by měla být důležitá pro tu moji práci?“

T: Přesně tak.

R: „Jo no tak já si dycky říkám, že jsem v tomhle byla vychovávána, takže pro to není nic, co bych jako měla nějak když to řeknu blbě naučený, že to je pro mě taková přirozená věc. Dycky jsem byla vychovávána v tom, že když jako můžu tak pomůžu a podpořím navzájem s lidma. Takže u mě to jakoby mám přirozený, ale vlastně na tom i něco bude, že pro ty sociální pracovníky nějaký ten hnací motor asi bude no.“

T: Pociťujete projevy solidarity mezi spolupracovníky?

R: „No tak určitě. To je jako u nás hodně silný. Je pravda, že jsem nad tím asi nikdy nepřemýšlela, že ta solidarita je i něco, co ten tým i jako spojuje žejo. Protože ať už je to jenom nějaký dávání informací nebo rad, kdy třeba já nemůžu tak mi někdo jiný pomůže. Nebo když třeba naše holky pečovatelky třeba jsou kapacitně vytížený tak zase do toho vkročím já, a tak navzájem se to proplítá a myslím si, že je to něco hrozně silnýho a bez toho by asi ten tým nebyl tak kvalitní jako je.“

T: A projevuje se také solidarita mezi klienty?

R: „Jako myslíte že klienti ke klientům nebo klienti k našim pracovníkům?“

T: No asi obojí mě zajímá.

R: „Tak vlastně klienti ke klientům, to je úplně jednoduchý. Tím, že my jsme jako terénní služba, tak vlastně naši klienti se nepotkávají. Že kdybychom byli pobytová služba tak tam je to jiný, tak tam si myslím, že by vám na to sociální pracovnice odpověděla, ale tady ty klienty máme doma, takže ti si žádnou solidaritu jako předávat mezi sebou jako klient klientovi prostě ne, ale tu solidaritu třeba u klientu k našim pracovníkům a ať už se jedná o odlehčovací službu nebo o hospicovou péči tak si myslím, že ta solidarita potom plyne jako ze strany těch rodin našich klientu, kdy to je třeba i když sestřička odchází z každodenní návštěvy od těch umírajících, tak jednou ty rodiny se snaží něco maličkost jim dát, třeba sušenku nebo čokoládu jako poděkování. Cejtí z toho, že je podpoří aspoň tady tím a trošičku se jim snaží dodat i trošku té energie. Jo takže možná určitě, že ta solidarita takhle ze strany těch rodin určitě je. Hodně nás podporují a zároveň i ti klienti. Tak když to vezmu v nějaký přímý péči, tak když je klient, který je imobilní a vůbec se nemůže pohybovat, tak i přes to se těm pečovatelkám snaží aspoň maličko pomoci. Že se jim jako neoddají a když řeknu hloupě jako „a starej se o mě“. Jo že ta podpora a pomoc je prostě z každé strany a je v hrozně různých formách.“

T: Takže ta rodina tímto říká ten vděk a ty projevy ty solidarity tam jdou vidět.

R: „Přesně tak, protože chtějí hrozně ten vděk dát najevo, ale ono samozřejmě my za to nic nečekáme žejo. Prostě to děláme, protože tu práci dělat chceme bez nějakýho nároku na nějaký extra věci, ale spíš ta rodina oni mají, je to taková přirozená potřeba, je to jako teda hodně individuální, ale ve většině případech to tak je. Že a rodina se fakt snaží, aby jsme věděli, že jsou opravdu vděční a že jsou rádi, že nás mají. Takže jsou to sice potom kravinky, ale no.“

T: Na závěr bych se chtěla zeptat, jak je solidarita významná pro vás osobně, myslím to třeba ať už v té práci, ale i v osobním životě.

R: „Jo tak vlastně jak už jsem říkala, že na tady ty vlně jsem byla vychovávána, takže pro mě je to něco přirozenýho a hrozně důležitýho. Protože já si hrozně vážím lidí kolem sebe, ať už kolegyň kolegů nebo rodiny a přátel, který mi jakoukoliv formou pomůžou když potřebuju. Ať už jako nějaká podpora, že většinou když potřebuju, tak tu pomoc dostanu a není to jako v nutnosti, ale něco přirozenýho, že si myslím, to jak se k někomu chovám, to se mi hrozně hezky vrací. To samý když mě někdo požádá a pomoc a já na to mám kapacitu, mám k tomu možnosti, tak rozhodně ráda prostě ten čas tomu věnuju a pomůžu zase jim.“

T: Takže tu solidaritu vnímáte tím pořekadlem „Jak já k tobě, ty ke mně.“

R: „Jo přesně, protože já si myslím, že všichni jsme nějak odpovědni za všechny a utváří se tak společnost a třeba v mém okolí to jde krásně vidět, že tak jak se chovám já k okolí tak oni ke mně. Já doufám, že většina lidí to má stejně, protože mi to přijde jako hrozně krásnej dar, když člověk přesně se může na někoho obrátit a ví, že ti lidi to prostě udělaj rádi. „

Příloha III. Respondent 3, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak chápu to tak, že každý asi ten pojem chápe trochu jinak. Pro mě to znamená pomoc druhým a v případě jakoby práce našeho zařízení tak je to nějaká soudržnost mezi pracovníky vůči těm klientům že jim chceme pomoci v určitých jako věcech. To znamená bydlení, děti, škola, práce. Máme určité věci, který jim chceme pomoci zvládnout jako společně.“

T: Takže je to pro vás něco jako jasná věc, že to berete automaticky?

R: „Ano ano.“

T: A setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „Určitě. Ale jak jsem říkala, každý tu solidaritu jako mezi spolupracovníky vnímám jinak, každý se k tomu staví jinak. Jestli můžu dát třeba příklad. Já jsem typ člověka, kterej rozděluje, nebo mám jako takovou hranici jako já jsem pracovník a ony jsou klientky. Prostě mít určitý rozmezí, co si ony ke mně můžou dovolit a co si já k nim můžu dovolit, když to třeba kolegyně ta, řeknu tu solidaritu, pro mě už je to přehnaný. Pro mě už to není solidarita, ale už je to na tom pomezí pracovník a klient. Už prostě dělá víc věcí, jako se těm klientům přibližuje a dělá si z nich kamarádky. Nepřijde mi to už jako solidární a pro mě už to je i jako neprofesionální.“

T: Je solidarita důležitá ve vaší organizaci?

R: „V naší organizaci určitě, protože i z řad jako pracovníku občas řeknu přineseme nějaký jídlo, řeknu máme víc brambor, přivezu pytel brambor, máme víc jablek, přivezu nějaký jablka. Děláme anonymní sbírku a spousta lidí nosí do zařízení. Spousta maminek volá, protože jako vědí o té organizaci, takže spousta maminek volá, že mají dětské oblečení, nějaké sunary, že to chtějí darovat. Takže v naší organizaci je solidarita jako důležitá. I na této bázi, že člověk daruje těm maminkám, že daruje spousta věcí.“

T: Pociťujete projevy solidarity ve vaší práci mezi spolupracovníky?

R: „Tak jak jsem říkala určitě. My jsme tam 3 pracovnice a každé tu solidaritu jakoby projevuje trochu jinak, ale určitě každé tu solidaritu nějakým způsobem projevuje, protože kdyby ji asi neprojevoval, tak by s touto skupinou ani jako nemohl pracovat. Tam většinou jde vcítit se do těch maminek a někdy jsme i takový jako vrby, kterým se ty maminky můžou vypovídat a nějak je psychicky podpořit, protože některý ty situace pro ně nejsou jednoduchý. Takže to určitě mezi náma funguje.“

T: Třeba i na bázi toho, že když vy toho máte hodně, tak ta spolupracovnice se vám nabídne, že vám jako pomůže s něčím nebo jedete každá za sebe?

R: „Bohužel v tomhle to jedeme každá za sebe, protože každé jsme jiné bohužel no. Sílám, jedna kolegyně dělá rozbroje a potom je to těžký se nějak v těch věcech ucelit. Takže nakonec to dopadlo tak, že jedeme každá po svém a každá pomáháme podle svého.“

T: Takže vlastně by se dalo říct, že ta solidarita mezi vámi jako úplně nefunguje?

R: „Asi ne protože říkám, buď si každá pod pojmem solidarita představuje něco jiného a nebo každá chce pomáhat v nějaký jiný míře.“

T: Takže na tom se vlastně neshodnete a ono je potom těžký jako nějak pracovat spolu.

R: „To ne. Dost často to dělalo i rozbroje mezi pracovníkama. Nebo potom se to odráželo i na vztah pracovníka a klienta. Třeba u mě, vzhledem k tomu že jsem byla klíčová pracovnice a ne vždycky máme stejnou službu jako s tím druhým sociálním pracovníkem, tak když jedna tam je na ranní směně s tou klientkou a já přijdu na odpolední směnu, tak ona jim pomáhala nějakým způsobem a já jim potom pomáhám taky jiným způsobem. A mně přijde, že to potom dělá i jako nešvary vůči tý klientce, protože neví, co si z toho má vzít. Každý pracovník jí říká něco jiného. A nabízí jí jinou službu nebo tu práci tu pomoc apod.“

T: Projevuje se ta solidarita nějakým způsobem mezi klientama?

R: „Mezi klienty je to docela obtížný, minimální. Ony si sou schopny v takový míře, že si věnujou cigarety, společně si uvařej oběd, tak že každá vezme nějaký potraviny, Jsou schopny si navzájem pohlídat děti, ale jiná solidarita mezi klientkama není vidět, protože ony jdou spíše proti sobě, než aby držely pospolu. Tak tam je to prostě obtížný tohle to.“

T: Když jdou proti sobě tak si jako závidí něco nebo jak to mám chápat?

R: „Ve většině případu taky. Jedna si najde práci, druhá jí to závidí. Nebo si najde přítele a druhá jí to závidí. Druhá jí to taky závidí. Většinou se neskutečně pomlouvaj. Dělá to mezi nima rozbroje. Jedna má slušně vychované děti, druhá prostě ne žejo. Říkám, tam akorát cigarety, potraviny a maximálně pohlídat děti, jinak mezi nima solidarita nefunguje.“

T: Takže je to v podstatě takový minimum, co bere každý tak nějak automaticky a víc asi jako ne?

R: „No. Přitom by člověk očekával, že když jsou to vlastně ženský na stejný koleji žejo, tak my tam máme šest bytů, takže šest klientek, že by spíš měly držet při sobě a ono to tak vůbec není.“

T: Poslední otázka je, jak je významná solidarita pro vás osobně? V práci i osobním životě.

R: „Tak já jsem zastávce toho, že pomůžu jednomu já a třeba se mi to vrátí potom zase někdo pomůže mně. Ale dost často se to tak neděje. Spíš pomáhám já a pak se mi nic nevrátí jako v práci myslím asi tak. A proto jsem pak i usoudila, že nebo nastavila jsem si ty hranice tak, abych já byla ten pracovník a ony jsou ty klientky. Stojím si za svým názorem ohledně jako solidarity v tý práci, tak kdybych nebyla solidární, tak asi nedělám sociálního pracovníka. Bez toho to asi nejde si myslím.“

Příloha IV. Respondent 4, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „No tak solidarita je pro mě něco jako vlastně taková pomoc bez ohledu na jejich tíživou sociální situaci, ve které se nachází. Taky zároveň dokázat se vžít do jejich pocitů a podpořit je i přes možné neúspěchy. Vidím v tom hlavně jako lidi, které něco spojuje a na základě toho drží spolu a díky tomu jsou solidární a navzájem se snaží jako držet při sobě a pomáhat si.“

T: To vystihuje krásně ten význam té solidarity, především to, že ti lidé mají držet při sobě a pomáhat si.

R: „No přesně tak. Protože oni tím, že mají tu nějakou závislost společnou, tak je to jako motivuje být spolu a podporovat se.“

T: Setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „Troufnu si říct, že klienti či samotná veřejnost vnímá solidárnost jako součást našeho zařízení. Může to být zapříčiněn organizací, pod kterou spadáme, její dlouholetá historie i název, který v nás evokuje určité představy, či samotná skupina klientů, se kterými spolupracujeme.“

T: Ono vlastně lidé se závislostí jsou často zavrženy tou společností, tak možná proto vás ta veřejnost svým způsobem obdivuje a vnímá vás jako solidární, že?

R: „Ano, v tom to přesně je. Ti lidé k nám právě přicházejí bez rodin a kamarádů. Takže kolikrát právě v naší organizaci si je teprve najdou. Nicméně máte pravdu, že s toutou klientelou jako moc nikdo pracovat nechce, protože v tom vidí možná rizika třeba různého onemocnění a kolikrát taky tu zbytečnost, že je tam velká pravděpodobnost, že ti lidé do toho bohužel spadnou znovu no.“

T: Jasně chápu. Je solidarita důležitá ve vaší organizaci?

R: „Viz otázka předchozí, proto, aby mohl jedinec pracovat se skupinou závislých na látkových i nelátkových věcech musí vůči nim být solidární. Musí pochopit jejich jednání, a hlavně k nim přistupovat nezaujatě. Pomáhat jim nehledě na jejich třeba kriminální minulost. Často si lidé říkají „podívej na tu fetku“, ale to netuší, proč se ti lidé stali závislými. Mnohokrát tomu předchází komplikované rodinné vztahy, psychické i fyzické týrání. Ale, abych se zpátky vrátila k otázce. Tak ano, solidaritu vnímám jako velmi potřebnou v naší organizaci.“

T: Pociťujete ve vaší práci projevy solidarity mezi spolupracovníky?

R: „Uvedu příklad. Nedávno se nám stalo, že s klientkou byla ukončena spolupráce, z důvodu nenahlášeného lapsu. To znamená, že začala znovu užívat. Podle našich vnitřních pravidel bychom s ní měli ukončit spolupráci. Klientka se do užívání pustila s takovou vervou, že by to mohlo dopadnout velmi špatně. Kombinace psychiatrických léků, alkoholu a sebepoškození vedlo ke špatnému konci. Proto kolega, její bývalý terapeut, se rozhodl provést krizovou intervenci a nadále s ní pracovat. Pomocť jí nají

volné místo v léčebném zařízení s oddělením závislosti. Jako tým jsme za jeho rozhodnutím stáli a shodli jsme se, že je to správná volba. Takže jak jsem říkala před chvílí, my máme fakt skvělejší tým, ve kterém se dost shodujeme. Často si pomáháme a pracuje se nám mezi sebou krásně.“

T: A projevuje se solidarita také mezi klienty?

R: „Můžu říct, že naši klienti se hodně podporují. Můžeme to vidět v rámci terapeutických skupin. Vzájemně si tam předávají zkušenosti, ať ty dobré či špatné. Bez ohledu na sociální postavení, ve kterém se každý z nich nachází. V rámci udržení abstinence, jsou si všichni rovni. Každý z nich bojuje s určitou jejich formou a sdílení s ostatními jim pomáhá. Setkáváme se s tím, že klienti často mají svoje skupiny na sociálních sítích, například z minulých léčení a když na ně jdou chutě na alkohol, tak napíší do skupiny a ta se je snaží podržet a odvést myšlenky jinam.“

T: Na závěr bych se chtěla zeptat, jak je solidarita významná pro vás osobně?

R: „Osobně si myslím, že solidarita by měla být součástí každého pracovníka v sociálních službách, že bez toho není možné vykonávat tuto profesi. Mohli bychom si ještě říct, jaké vlastnosti by měl takový pracovník mít, ale to je na jiné téma. Pro mě je to něco přirozeného, že mě mnohokrát zaskočí názory ostatních, kteří se negativně vyhrávají proti určité skupině či situaci viz válka na Ukrajině. Můžeme vidět obří vlnu solidarity, ale najdou se tací, kteří se přiklání na druhou stranu.“

T: Snažíte se tedy řídit také tím, že jak já k tobě, tak ty ke mně?

R: „Ano. Řídím se tím fakt od malička, tak nějak mě to samozřejmě i učili rodiče. Vidím v tom hlavně to, že díky tomu si budujeme tu lepší společnost. Bohužel se často setkávám s názorem, že vlastně jeden názor nic nezmění. To tak právě není. Když se já budu k někomu chovat hezky, on to ode mě jakoby odkouká a bude se chovat zase k někomu dalšímu hezky. Z tohohle potom může vzniknout hezký řetězec dobrých skutků.“

Příloha V. Respondent 5, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak solidaritu chápu jako pojem, abych to řekla spíše laicky, a ne tak odborně, jelikož solidarita by měla být dá se říct v sociálních službách trošku povinná, ale zároveň být k těm lidem jako ohleduplní, chápat, že ti lidé někteří za to opravdu nemůžou právě kvůli jejich onemocnění nebo postižení. Je potřeba dbát na individuální přístup ke každému.“

T: Setkáváte se s pojmem solidarity ve vašem zařízení? Mám tím na mysli ať už třeba jestli se o tom bavíte, nebo jestli to cítíte, že tam ta solidarita zkrátka je.

R: „Spíš to je asi o pocitu. Za tu dobu, co tam pracuju jsem se nesetkala takhle přímo jako s pojmem solidarita, ať už třeba z dotazníků spokojenosti nebo týmových poradách. Jedná se spíš právě o ten pocit, že je to jakoby ta povinnost nebo je vůči těm seniorům nebo jako i vůči všem, celý společnosti je ta solidarita jako nutná.“

T: Když říkáte, že je to taková povinnost, vnímáte to jako potřebu té solidarity v každodenním životě taky?

R: „V každodenním životě jsme samozřejmě každý jiný, ale myslím to spíš jako v těch sociálních službách, že jako v každodenním životě se třeba nesetkáváte s lidmi s Alzheimerovou chorobou, se stařeckou demencí. Tito lidé nemají pro většinu věcí pochopení a žijí v jiném čase než třeba my a je potřeba chápat jejich chování i vyjadřování. Takže spíš jako takhle v těch sociálních službách.“

T: Takže vlastně pro toho sociálního pracovníka je ta solidarita prostě povinnost číslo jedna?

R: „Dá se říct, že ano. Ne jenom teda pro sociálního pracovníka, ale pro veškerý personál.“

T: Je solidarita důležitá ve vaší organizaci?

R: „Rozhodně. Tohle jako rozhodně.“

T: Dokážete to ještě nějak konkretizovat?

R: „Možná se budu teda opakovat, ale jako hlavně já to беру teda kvůli těm seniorům. Ti lidé s chronickým onemocněním, žejo tam je taky určitý druh znevýhodnění a dospělí s tělesným postižením tam je to znevýhodnění ještě větší, takže tam třeba lidé po úrazech, kteří měli porušenou míchu, jo je potřeba prostě té trpělivosti, té ochoty, přizpůsobení se vlastně tomu uživateli, tomu jejich tempu.“

T: Takže to, jak se chováte k tomu seniorovi je pro vás už ta solidarita?

R: „Přesně tak.“

T: Pociťujete ve vaší organizaci projevy solidarity mezi spolupracovníky?

R: „Upřímně jak kdy. Přece jsme jenom lidi a máme malý kolektiv. Kdy jsme čtyři kolegyně. Včetně mě jako sociální pracovník a jedna vedoucí služby, přičemž je na půl úvazek pracovník v sociálních službách. A jsme všechny ženy. Což znamená, že ne vždy máme den na pochopené té druhé. Takže ano, projevuje se tam nebo někdy ten den není zrovna solidární.“

T: Já jsem tím hlavně myslela, že když ta kolegyně vidí, že vy toho máte hodně, tak přiběhne a pomůže vám?

R: „Tak to tam funguje. To zase musím říct, že jo. My se třeba domluvíme v průběhu, že prostě řekneme, jedna právě jak má tu fakultativní službu, tak ostatní třeba připravují právě uživatele už rovnou na odvoz, aby se ta daná kolegyně nezdržovala. Takže je tam tady ta výpomoc.“

T: Projevuje se taky ta solidarita mezi klienty?

R: „No to už moc ne. Jelikož jsou tam ti uživatelé občas třeba čtyřikrát, třikrát za tejdén, že se vidí ti samí plus do toho jsou ještě lidi, co nevnímají už tu realitu právě s tou pokročilou demencí. Tak právě ti ostatní, který třeba mají demenci, ale třeba jakoby v raném stádiu nebo středním, kdy ještě jako vnímají tu realitu, tak nemají pochopení právě pro ty ostatní, že tam vznikají občas ty konflikty, který musíme teda usměrňovat mírným způsobem, aby vlastně nebyla narušena jakási lidská důstojnost samozřejmě ani jednoho uživatele.“

T: Na závěr bych se chtěla zeptat, jak je solidarita významná pro vás osobně ať už třeba co se týče v tom povolání sociálního pracovníka, ale taky v tom osobním životě?

R: „Pro mě jako solidarita rozhodně je jedním z pilířů v pracovním světě. Právě že jak dělám v těch sociálních službách, tak to je pro mě jako jedním z pilířů. V osobním životě je touž jako menší pilíř, jelikož přeci už jenom když dojde na lámání chleba, tak většina, nechci říct každý, ale většina chce jako sám pro sebe vlastní dobro. Takže v dnešní době obzvlášť ta solidarita vidíme to vůči Ukrajině. Tady ta solidarita teď musí být jako na prvním místě, ale jakoby ve světě bez válek a těchle katastrofických scénářů je solidarita důležitá, ale jedná se spíše jako o respektování.“

T: Vlastně ta solidarita by měla fungovat na základě nějaké soudržnosti, že vlastně tak jako jak my se chováme ke společnosti, ta společnost se bude chovat ke mně a tím vlastně vytváříme to společné dobro. Tak nevím, jestli to vnímáte taky takhle?

R: „No měla by tady vzniknout tady rovnováha, která ale nevzniká ve většině případů, takže se solidarita pomalu jakoby vytrácí. Na jednu stranu to chápu, na druhou stranu je mi to líto, ale to už není na jednotlivci, jako jak se ta solidarita bere a jak se u různých lidí projevuje.“

Příloha VI. Respondent 6, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak já to chápu jako asi nějakou vzájemnou pomoc a podporu, nějakou dobrovolnou společenskou soudržnost, co nás asi pojí dohromady v rámci nějaký skupiny.“

T: Ta solidarita by měla fungovat na tom principu, že je to taková motivace ke společnému dobru.

R: „Určitě souhlasím.“

T: Setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „Ano určitě. Je to každodenní pojem, kterej se tam objevuje, i když to přímo nespécifikujeme.“

T: Můžete to nějak třeba konkretizovat?

R: „Teďkom třeba konkrétně s klienty vyrábíme svíčky a děláme vlastně sbírky i třeba na Ukrajinu. A vlastně tak solidarita je celkově propojena i mezi zaměstnanci i mezi klienty celkově. Podle mě je ten pojem poměrně důležitěj v sociální práci.“

T: Je solidarita důležitá v té vaší organizaci?

R: „Určitě, bez solidarity by jsme asi úplně nemohli pracovat tady v těch službách, jelikož my jsme jako neziskovka, tak se tak trošku spoléháme na to, že bude někdo solidární a pomůže nám. A vlastně i v rámci té organizace musíme bejt každej solidární k sobě a ke svejm klientům.“

T: A pociťujete také projevy solidarity mezi spolupracovníky?

R: „Jojojo, pociťuju. Vlastně mezi spolupracovníkama tam musí být nějaká solidarita. Je to vlastně třeba i v rámci pomoci jeden druhýmu, že se na sebe spoléháme. Můžeme se na sebe spolehnout. Je to třeba i v rámci vybavení, že třeba pokud něco potřebujeme, tak se můžeme spoléhat na sebe, že někdo přinese třeba něco. Taková ta solidarita tam prostě patří no.“

T: Ta solidarita souvisí také s tou láskou k tomu bližnímu a takže tady si myslím, že pokud to funguje tak, když vy toho máte hodně, tak ten spolupracovník automaticky sám přijde a pomůže vám, funguje to taky tak?

R: „Jojo.“

T: Projevuje se také solidarita mezi klienty?

R: „Určitě. Tam vlastně sledujeme i to, že klienti, který jsou na tom lépe než některý, tak vlastně si mezi sebou hodně pomáhají.“

T: V čem třeba?

R: „Já to vnímám jako takovou i soudržnost, prostě, že je to takový pro mě nezvyklý, že by jsme si jako pomáhali mezi sebou lidí, i když by to asi ve světě mělo bejt. Ale tady to vnímám jako dost rapidně. Že ti klienti si pomáhaj bez toho, aniž by si museli říct.“

T: Takže si tam hodně pomáhají mezi sebou, že jsou k tomu jako vedení?

R: „Ano přesně tak. Já nevím, jestli jsou k tomu vyloženě vedeni, ale u nich je to prostě takový automatický. Jeden je na vozíčku, jeden je chodící, tak ten chodící prostě pomůže tomu, co je na vozíčku. Přinese mu něco nebo podá. Prostě úplně automaticky, což ve společnosti ani není úplně běžný.“

T: Jak je solidarita významná pro vás osobně, ať už v té sociální práci nebo i v osobním životě?

R: „Tak pro mě je v sociální práci velmi důležitá solidarita. Jak už jsem říkala na začátku, podle mě by sociální práce bez solidarity nemohla úplně fungovat. Když už vezmeme to, že tady máme spoustu neziskových organizací, který vlastně jsou závislý na té solidarity od někoho. A pro mě osobně je asi taky solidarita dost důležitá. Jinak bych asi nemohla pracovat jako sociální pracovník. Jedna maminka klienta nám třeba říká, že sociálním pracovníkem se musíte narodit. Že jako do sociálu se člověk musí prostě narodit, a ne to vystudovat. Takže každé sociální pracovník by měl mít nějakou tu správnou solidaritu v sobě. Nějakou vzájemnou pomoc a podporu.“

T: Já si myslím, že právě ta solidarita je pro toho sociálního pracovníka svým způsobem hnacím motorem, že jak říkáte, že se do toho jako člověk musí narodit, tak ten sociální pracovník tu solidaritu v sobě asi jako musí mít.

R: „Určitě, protože člověk, kterej v sobě nebude mít tu vzájemnou pomoc a podporu zabudovanou, tak určitě nebude dobrej sociální pracovník. Třeba se mylím, ale asi to nebude takový, jako když už ten člověk v sobě tu nějakou pomoc podporu má. Má v sobě nějakou tu empatii. Já souhlasím s tou maminkou, člověk se v tom musí narodit.“

T: A třeba v tom osobním životě, tak já se třeba snažím řídit tím, že jak ty ke mně, tak já k tobě. Tak to si myslím, že taky hodně souvisí s tou solidaritou, protože když my se takhle budeme chovat takhle dobře chovat k tomu svému okolí, tak společně budeme do budoucna budovat jako tu dobrou společnost.

R: „S tím určitě souhlasím. Solidarita je asi úplně jako takovej pojem, kterej by jsme si měli omílat, trošku to povznést. Protože v běžný společnosti to jako úplně běžný není. Třeba polovina populace asi úplně neví, co je to solidarita nebo vzájemná pomoc a v dnešním světě je běžný nehledět si ostatních, ale jen svého, což taky není asi úplně dobře. Časem to vymizí mi přijde.“

T: Myslíte si, že ta solidarita také souvisí se spravedlností?

R: „To je dobrá otázka. Když to vezmu takhle, tak život spravedlivej není, takže těžko říct no. Je to takový sporný. Když si vezmu solidaritu se spravedlností, takže těžko říct, jestli to nějak souvisí.“

Příloha VII. Respondent 7, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak pojem solidarita asi vnímám, jak v tom úzkém profilu, tak v tom širším jakoby zaměřeným na celou společnost a je to v podstatě o tom, že je třeba pomáhat těm, kteří se zrovna ocitli v situaci, která jim není příznivá a myslím si, že je to taková samozřejmá součást toho žití.“

T: Vnímáte to jako potřebnou prioritu pro sociálního pracovníka?

R: „Já si myslím, že to je jeden z těch základních předpokladů, i pro toho sociálního pracovníka, protože si myslím, že to není součást toho formálního vzdělávání, ale že to je součást jakoby toho založení člověka, kterého to do těch pomáhajících profesí táhne.“

T: Setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „Tak já si myslím, že to je tam všechno prostoupený tou solidaritou a nejenom z toho osobního pocitu, ale že my vlastně vycházíme ze zákona o sociálních službách, takže my to máme v podstatě v popisu práce, máme to dané a z toho vycházíme. Takže si myslím, že to je už přímo zakotvený v tím řádu, kterým se řídíme.“

T: Je solidarita důležitá ve vaší organizaci?

R: „Tak já si myslím, že určitě, že promítá se to ve všech úrovních, jak v práci i v té vzájemné spolupráci, nejenom mezi těma kolegama, kteří tam jsou, ale i spolupráce s těma ostatníma organizacema, s kterýma přicházíte do kontaktu a jednáte vlastně s nima v zájmu toho klienta.“

T: Pociťujete projevy solidarity mezi spolupracovníky?

R: „Tak to určitě. Já si myslím, že tam je to vyladěný zhruba na stejnou vlnu, kde vlastně v podstatě jsme tak nějak podobně založeni a solidaritu vnímám jako součást toho našeho celého oddělení, odboru atd.“

T: Funguje to aji tak, že si navzájem vypomáháte s tou prací?

R: „Určitě. Tam dochází ke sdílení případů a také k podpoře, vzájemného poradenství, kdy řešíme ty případy dohromady, obzvláště ty obtížné, kde vlastně ty zkušenější kolegyně pomáhají těm, který tam nejsou třeba tak dlouho a je to prostě taková nastavená samozřejmost. Není to o tom, že by nám to bylo nějakým způsobem nařízeno, ale funguje to tam takhle, protože každej ten případ je individuální a může se prostě vždycky objevit něco, co toho sociálního pracovníka překvapí a tím pádem vlastně jakoby má možnost se zeptat kolegů.“

T: Dochází k solidarita také mezi klienty?

R: „Tak třeba konkrétně záleží na té cílové skupině, která tady je. Já mám teda cílovou skupinu osoby bez domova. To znamená, že tady tihle moji klienti se velice dobře znají z ulice a také dochází do podobně spolupracujících organizací ať už se jedná o nás nebo

úřad práce nebo charitativní nějaký neziskovky, takže oni se velmi dobře znají a mají podobný životní styl. Takže se opravdu potkávají mezi sebou, řekla bych, že je to taková komunita, zvláště tady v Třebíči, takže oni se v podstatě i vyhledávají, mají podobné zájmy a dá se říct, že svým způsobem podporují, sdělují si nějaké informace, které třeba jeden obdrží při poradenství, tak to v podstatě přerozdělí mezi ostatní a nějakým způsobem to takhle funguje. Takže oni se informují v podstatě.“

T: Nedochozí tam také k závisti, když třeba jeden si najde to bydlení?

R: „To taky samozřejmě. Ale to je právě součást tady té interakce, kdy vlastně je to zase na tom založení. Je to tak, že se navzájem samozřejmě kontrolují. Tomu se říká teorie spravedlnosti a je to o tom, že se navzájem pozorují, řeší spolu ty věci a samozřejmě se jako i hlídají. Když někdo obdrží nějakou dávku nebo potravinový balíček, tak samozřejmě se ho všichni vyptávají, jak se k tomu dostal atd. Samozřejmě občas dochází i k tomu, že pak se tam naválí řada, že by chtěli také, i když nesplňují podmínky toho přidělení. Takže jako tam dochází i k tomu opačnému efektu no.“

T: Ale dalo by se říct, že ta solidarita spíše u nich převažuje?

R: „No já si úplně nemyslím, že převažuje, já si myslím, že to je tak opravdu, že ty zobáčky jsou proti sobě, protože tam jde i o to, že když to třeba uvedu na konkrétním příkladu. Tak třeba společný požívání alkoholu, kdy jeden poskytne, tak se z toho opijí všichni, pak zase po druhé zase ten druhý. Takže je to spíš takový výměnný obchod. Samozřejmě ale nemůžeme popírat, že jim je nějakým způsobem spolu dobře, to by se jinak nevyhledávali a každý by si žil to svoje. Samozřejmě je tam potřeba takový ty nějaký sounáležitosti, která tam mezi nimi je.“

T: Jak je významná solidarita pro vás osobně, ať už v osobním životě, tak i v tom pracovním?

R: „Abych pravdu řekla, já o tom úplně nepřemýšlím. Není to asi nějaký téma, který bych jako objevila nebo který by mě nějakým způsobem jakoby, asi uvádělo k zamyšlení. Je to taková nějaká samozřejmost a spíš je tam nějaká taková ta míra, jak kdo je schopnej poskytnou někomu dalšímu cokoliv a čeho se to týká, protože ta výbava je každého jiná a každé je schopnej obětovat jenom něco. Někdo samozřejmě víc někdo méně. Nevím, jak bych to jako popsala sama za sebe. Já vlastně nemůžu říct, jestli jsem solidární. Já to neporovnávám s těma ostatníma, takže nemůžu tady na to odpovědět úplně jednoznačně.“

T: Takže berete solidaritu jako něco automatického, co máte v sobě?

R: „Já právě říkám, že nevím. Protože to, že někdo pracuje v pomáhajících profesích neznamená, že je dobrým člověkem, protože tam to táhne do těch pomáhajících profesích taky lidi, co si řeší své vlastní problémy mnohdy skrz další lidi a ta pomoc je tam s otazníkem. Takže ani ta odpověď nebude úplně to, co jste čekala. Solidaritu prostě vnímám jako otazník.“

T: Myslíte si, že solidarita souvisí taky s nějakou spravedlností ve společnosti?

R: „No tak já si myslím, že to je o tom nastavení konkrétního státu, že třeba my jako ČR jsme vysoce prosociální stát, ač mnohdy ty média ukazují, že to tak není, ale my jsme vysoce prosociální stát, za mě až někdy sebedestrukční. Takže uvidíme, co prostě budeme dál, protože porodnost se snižuje, takže tím nám ubývá lidí a převažuje ta starší generace, takže asi čas ukáže co jsme přepískli Nebo kdo je závislý na státu. Každý by se měl v nějakých těch svých mezích aspoň něco tomu státu vrátit. Je dost lidí, kteří si tady na ten pohodlný způsob života zvykli, byť stát neposkytuje nějakou velkou finanční podporu, ale pořád je tam ten prostor k tomu, aby ta podpora byla nějakým způsobem zneužívána.“

T: Ta solidarita je hodně taková, že tím, jak se my budeme chovat k té společnosti, tak tím si budujeme společný dobro.

R: „Jako určitě. Každý ten stát to má nastavený trošku jinak, záleží na vyspělosti, co je schopen nám rozdělit a přerozdělit do toho neziskového sektoru, jak je schopen to vydělat.“

Příloha VIII. Respondent 8, přepis rozhovoru

Tereza: Jak chápete pojem solidarita?

Respondent: „Tak podle mě je solidarita něco jako pomoc ochota pomáhat druhým nebo prostě asi ochota k tomu udělat něco dobrého pro ostatní.“

T: Ta solidarita by měla fungovat na principu, že jako společnost máme držet při sobě a jak my se budeme chovat k té společnosti, tak se ta společnost bude chovat k nám a vytváříme společné dobro.

R: „S tím určitě souhlasím.“

T: Setkáváte se s pojmem solidarita ve vašem zařízení?

R: „Určitě. Ten samotnej nízkoprah, že obsahuje pojem solidarita, protože tudle práci musí vykonávat člověk, kterýho to baví a má o to zájem a musí pro to mít předpoklady pro tu solidaritu, pro tu ochotu udělat něco pro ostatní.“

T: Takže ta solidarita je ve vaší organizaci velmi důležitá?

R: „Ano.“

T: Dalo by se říct, že bez té solidarity by ten nízkoprah nemohl fungovat?

R: „No myslím si, že ne, protože ona ta solidarita vychází ze samotné podstaty toho fungování té služby. Už jen to, že vlastně nabízíme pomoc všem bez ohledu na to jakého jsou původu nebo rasy, barvy pleti, náboženství. Neděláme žádné rozdíly a máme to nastavené pro všechny stejně.“

T: Pociťujete projevy solidarity mezi spolupracovníky?

R: „Určitě. My se snažíme si všichni pomáhat navzájem když někdo něco neví, tak si jsme na blízku a pomáháme se. Hodně k nám teďkom chodí praktikanti, takže i z tohoto hlediska. Myslí si, že mezi pracovníky je to úplně běžné.“

T: Shodnete se jako hodně v tom týmu?

R: „My jsme čtyři v týmu a jsme v podobné věkové kategorii, takže si rozumíme hodně a určitě si myslím, že je jádro na tom, abychom se shodli na tom, jak přistupovat ke klientům, aby to bylo efektivní.“

T: Projevuje se solidarita mezi klienty?

R: „Jak kdy. Spíš méně, ale určitě co se týče jako mezi nimi tak tam to úplně moc nejde. My máme cílovou skupinu od sedmi do jednadvaceti let, takže ty děti prochází pubertou a jsou lakomí, většinou si jako ničeho neváží. Na druhou stranu, když je o něco poprosíme my nebo když vidí, že potřebuje pomoci, tak se jako nabídnou jako vůči

nám. Mezi dětmi to jako úplně nefunguje, ale co se týče jako vztahu klient pracovník, tak tam si myslím, že ta solidarita v určité míře je.“

T: Může to být také vlivem toho, že když přichází třeba z těch rozbitých rodin, tak že nejsou zvyklí být solidární ke svému okolí?

R: „To určitě. Myslím si, že druhým aspektem je to, že k nám dochází romské děti, takže ta kultura tam je úplně jinak nastavená. My se s tím samozřejmě snažíme pracovat, ale je to těžké.“

T: Jak je významná solidarita pro vás osobně, ať už v té pracovní rovině, tak v osobním životě?

R: „Pro mě to je důležité. Já to vidím vlastně i teďkom na té krizi ve světě a můžu říct, že jak naše organizace, tak já osobně jsme se do toho vložili, protože si myslíme, že je důležité si pomáhat, protože vy ani sama nevíte kdy budete potřebovat vy. Takže pro mě je to takové přirozené a rozhodně je to pro mě důležité.“

T: Takže to berete automaticky.

R: „Určitě. Já si myslím, že i člověk, co vykonává sociálního pracovníka tohle musí mít v základu, jak už nějakou empatii nebo podobně, protože jinak si myslím, že člověk tuto profesi bez toho vykonávat nemůže.“

T: Takže ta solidarita je pro sociálního pracovníka hnacím motorem?

R: „Myslím si to no.“

T: A v tom osobním životě, řídíte se třeba tím jak ty ke mně, tak já k tobě?

R: „Přesně tak. Já si zatím taky stojím. Samozřejmě já se ve svém životě většinou potýkám s hodnými lidmi. Snaží se mi většinou pomoci. Já taky pomáhám, kde se dá, ale samozřejmě každej tak nastavenej není, takže to jak ty ke mně, tak já k tobě, to přesně podle mě sedí.“

Abstrakt

ČIHÁKOVÁ, T. Solidarita v sociální práci. České Budějovice 2022. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce prof. Tomáš Machula, Ph.D., Th.D.

Klíčová slova: solidarita, sociální práce, sociální nauka církve, sociální spravedlnost, společnost

Práce se zabývá pojmem solidarita. Teoretická část charakterizuje pojem solidarita, význam solidarity v různých zemích a také důležitost solidarity v sociální politice a politické etice. Dále je popsán krátký historický vývoj solidarity. Předposlední kapitola teoretické části se věnuje solidaritě z pohledu církve a spojení solidarity s Ježíšem. Na závěr teoretické části jsou uvedeny druhy solidarit a shrnutí teoretické části.

Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum s cílem zjistit, jak sociální pracovníci v různých oblastech sociální práce pojem solidarita chápou. Rozhovor se skládá ze tří částí. První část se zaměřuje na to, co pro sociální pracovníky pojem solidarita znamená. Dále je vyjasněno, jak moc je solidarita důležitá v organizaci, kde pracují. Poslední část rozhovoru je zaměřena na projevy solidarity mezi spolupracovníky a klienty. Závěr teoretické části obsahuje hodnocení výzkumu, ve kterém je také srovnání odpovědí respondentů.

Na závěr bakalářské práce uvádím možnosti pro sociální pracovníky, jak se solidaritou pracovat a propojenost solidarity se sociální prací.

Abstract

Solidarity in social work

Key words: solidarity, social work, social doctrine of the church, social justice, society

The thesis deals with the concept of solidarity. The theoretical part characterizes the notion of the solidarity, the importance of solidarity in different countries, as well as the importance of solidarity in social policy and political ethics. The brief historical development of solidarity is further described. The penultimate chapter of the theoretical section is devoted to solidarity from the perspective of the Church and the union of solidarity with the person of Jesus Christ. At the conclusion of the theoretical part, the types of solidarity and the summary of the theoretical part are given.

The practical part focuses on qualitative research to see how social workers in different areas of social work understand the concept of solidarity. The interview includes three parts. The first part focuses on meaning of the concept of solidarity for social workers. It is further clarified how much solidarity is important in the organisation, where they work. The last part of the interview is focused on expressions of solidarity between co-workers and clients. The conclusion of the theoretical part includes an evaluation of the research, in which there is also a comparison of respondents' responses.

At the end of my bachelor's thesis, I present options for social workers on how to work with solidarity and the interconnectedness of solidarity with social work.